सोलुदूधकुण्ड नगरपालिकाको सहकारी विधेयक, २०७५

प्रस्तावनाः सहकारीको मूल्य,मान्यता र सिद्धान्त अनुरूप स्थानीयस्तरमा छरिएर रहेको पूँजी, प्रविधि तथा प्रतिभालाई स्वावलम्बन र पारस्परिकताका आधारमा एकीकृत गर्दै सदस्यहरूको आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक उन्नति गर्न,समुदायमा आधारित सदस्य केन्द्रित,लोकतान्त्रिक, स्वायत्त र सुशासित सङ्गठनको रूपमा सहकारी संस्थाहरूको प्रवर्द्धन गर्न, सहकारी खेती, उद्योग, वस्तु तथा सेवा व्यवसायका माध्यमबाट सामाजिक न्यायका आधारमा आत्मनिर्भर, तीव्र एवम् दिगो रुपमा स्थानीय अर्थतन्त्रलाई सुदृढ तुल्याउन सहकारी सङ्गसंस्थाहरूको दर्ता, सञ्चालन एवम् नियमनसम्बन्धी व्यवस्था गर्न बाञ्छनीय भएकोले,नेपालको संविधान २०७२ को धारा २२६ बमोजिम सोलुदूधकुण्ड नगरपालिकाको दोस्रो नगरसभाले यो ऐन बनाएको छ।

परिच्छेद -१
प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः**(१) यस ऐनको नाम "सोलुदूधकुण्ड नगरपालिकाको सहकारी ऐन, २०७५" रहेको छ ।

(२) यो ऐन नगरपालिकाको राजपत्रमा प्रकाशन भएपछि लागू हुनेछ ।

२. **परिभाषाः** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमाः–

(क) "आन्तरिक कार्यविधि" भन्नाले सहकारी संस्थाले १८बमोजिम बनाएकोआन्तरिक कार्यविधि सम्झनुपर्छ ।

(ख) "कसूर" भन्नाले दफा ७९ बमोजिमको कसूर सम्झनुपर्छ ।

(ग) "तोकिएको"वा "तोकिएबमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, कार्यविधि, मापदण्ड, निर्देशिकामा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनुपर्छ ।

(घ) "परिवार" भन्नाले सदस्यको पति वा पत्नी, छोरा, बुहारी, छोरी, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री, बाबु, आमा, सौतेनी आमा र आफूले पालन पोषण गर्नु पर्ने दाजु, भाउजुभाइ, बुहारी र दिदी, बहिनी सम्झनुपर्छ।

तर सो शब्दले अंशबण्डा गरी वा मानो छुट्टिई आ-आफ्नोपेशा व्यवसाय गरी बसेको परिवारको सदस्यलाई जनाउने छैन ।

(ङ) "बचत" भन्नाले सदस्यले सहकारी संघ वा संस्थामा जम्मा गरेको रकम सम्झनुपर्छ ।

(च) "मन्त्रालय" भन्नाले सहकारी हेर्ने नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको मन्त्रालय सम्झनुपर्छ ।

(छ) "मुख्य कारोबार"भन्नाले संस्थाले सञ्चालन गरेको व्यवसायिक क्रियाकलापहरूमा पछिल्लो आर्थिक वर्षसम्ममा परिचालित बचतको दायित्व र पछिल्लो आर्थिक

वर्षको सदस्यतर्फको खरीद वा बिक्री कारोबारमा कम्तीमा तीस प्रतिशतभन्दा बढी हिस्सा भएको कारोबार सम्झनुपर्छ ।

(ज) "प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत" भन्नाले नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनुपर्छ ।

(झ) "नगरपालिका" भन्नाले सोलुदूधकुण्ड नगरपालिकालाई सम्झनुपर्छ ।

(ञ) "कार्यपालिका" भन्नाले सोलुदूधकुण्ड नगर कार्यपालिकालाई सम्झनुपर्छ।

(ट) "कार्यालय" भन्नाले सोलुदूधकुण्ड नगर कार्यपालिकाको कार्यालयलाई सम्झनुपर्छ।

(ठ) "एक तह माथि" भन्नाले वडा सचिव र शाखा प्रमुखको हकमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको हकम नगरपालिकाको प्रमुख नगरपालिकाको प्रमुखको हकमा कार्यपालिका सम्झनुपर्छ ।

(ड) "नगरपालिकाको प्रमुख" भन्नाले सोलुदूधकुण्ड नगरपालिकाको प्रमुख सम्झनुपर्छ ।

(ढ) "लेखा सुपरीवेक्षण समिति" भन्नाले दफा ३७ बमोजिमको लेखा सुपरीवेक्षण समिति सम्झनुपर्छ ।

(ण) "विनियम" भन्नाले यस ऐन बमोजिम प्रमाणित भएको सम्बन्धित सहकारी संस्थाको विनियम सम्झनुपर्छ । सो शब्दले यस ऐन बमोजिम संशोधित विनियम समेतलाई सम्झनुपर्छ ।

(त) "नीति" भन्नाले सम्बन्धित सहकारी संस्थाको दफा १७ बमोजिम बनाएको नीति सम्झनुपर्छ ।

(थ) "सहकारी शाखा" भन्नाले कार्यालयको सहकारी क्षेत्र हेर्ने शाखा सम्झनुपर्छ।

(द) "शेयर" भन्नाले सहकारी संघ वा संस्थाको शेयर पूँजीको अंश सम्झनुपर्छ ।

(ध) "सञ्चालक" भन्नाले सञ्चालक समितिको सदस्य सम्झनुपर्छ र सो शब्दले समितिको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, सहसचिव र कोषाध्यक्ष समेतलाई जनाउँछ ।

(प) "सदस्य" भन्नाले सहकारी संस्थाको सदस्यता प्राप्त गरेका व्यक्ति सम्झनुपर्छ।

(फ) "समिति" भन्नाले दफा ३० को उपदफा (१) बमोजिमको सञ्चालक समिति सम्झनुपर्छ ।

(ब) "सहकारी मूल्य मान्यता" भन्नाले सहकार्य, सहअस्तित्व, स्वावलम्बन, स्व-उत्तरदायित्व, लोकतन्त्र, समानता, समता, ऐक्यबद्धत, इमान्दारी, खुलापन, सामाजिक उत्तरदायित्व तथा अ को हेरचाह लगायत अन्तर्राष्ट्रिय मान्यताप्राप्त सहकारी सम्बन्धी मूल्य सम्झनुपर्छ ।

(भ) "संस्थाको व्यवसाय" भन्नाले विनियममा व्यवस्था भए बमोजिम सञ्चालित व्यवसायिक क्रियाकलाप सम्झनुपर्छ ।

(म) "सहकारी सिद्धान्त" भन्नाले स्वेच्छिक तथा खुला सदस्य , सदस्यद्वारा लोकतान्त्रिक नियन्त्रण, सदस्यको आर्थिक सहभागिता, स्वायत्तता र स्वतन्त्रता, शिक्षा, तालीम र सूच , सहकारी-सहकारी बीच पारस्परिक सहयोग समुदायप्रतिको चासो लगायत अन्तर्राष्ट्रिय मान्यताप्राप्त सहकारी सम्बन्धी सिद्धान्त सम्झनुपर्छ ।

(य) "संस्था" भन्नाले दफा ३ बमोजिम गठन भई दफा ६ बमोजिम दर्ता भएको विषयगत वा बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था सम्झनुपर्छ ।

(र) "साधारण सभा" भन्नाले सहकारीसंस्थाको साधारणसभा सम्झनुपर्छ।

(ल) "प्राथमिक पूँजी कोष" भन्नाले शेयर पूँजी र जगेडा कोष सम्झनुपर्छ ।

(व) "दर्ता अधिकारी" भन्नाले दफा ६९ बमोजिमको दर्ता गर्ने अधिकारी सम्झनुपर्छ ।

परिच्छेद-२

सहकारी संस्थाको गठन तथा दर्ता

३. संस्थाको गठन :(१) नगरपालिका क्षेत्रभित्र बस्ने कम्तीमा तीस जना नेपाली गरिकहरु आपसमा मिली विषयगत वा बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था गठन गर्न सक्नेछन् ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि श्रमिक, युवा लगायतले आफ्नो श्रम वा सीपमा आधारि भई व्यवसाय गर्ने सहकारी संस्थाको हकमा पन्ध्रजना नेपाली नागरिकहरू भए पनि संस्था गठन गर्न सक्नेछन् ।

(३) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा र ि एको भए तापनि नेपाल सरक , प्रदेश सरकार,स्थानीय तह वा त्यस्ता सरकार वा तहको अनुदान वा स्वामित्वमा सञ्चालित विद्यालय, विश्वविद्यालय वा संगठित संस्थाबाट पारिश्रमिक पाउने पदमा बहाल रहेका कम्तीमा एकसय जना कर्मचारी, शिक्षक वा प्राध्यापकहरूले आपसमा मिली प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएको आफ्नो पेशागत संगठनका आधारमा सदस्यत , प्रतिनिधित्व र सेवा सञ्चालनमा तोकिए बमोजिमका शर्त बन्देजहरू पालना गर्ने गरी संस्था गठन गर्न सक्नेछन् ।

तर एकसय जनाभन्दा कम संख्या रहेको एउटै कार्यालयका कम्तीमा तीसजना कर्मचारी, शिक्षक वा प्राध्यापकहरूले आपसमा मिली सदस्यत , प्रतिनिधित्व र सेवा सञ्चालनमा तोकिए बमोजिमका शर्त बन्देजहरू पालना गर्ने गरी संस्था गठन गर्न सक्नेछन् ।

(४) उपदफा (१) र (२)बमोजिम संस्था गठन गर्दा उल्लिखित संख्या एक परिवार एकसदस्यका दरले पुगेको हुनुपर्नेछ ।

तर संस्था दर्ता भईसकेपछि एकै परिवारका एकभन्दा बढी व्यक्तिलेसो संस्थाको सदस्यता लिन बाधापर्नेछैन ।

४. दर्ता नगरी सहकारी संस्था सञ्चालन गर्न नहुने :(१) यस ऐन बमोजिम दर्ता नगरी सहकारी स्थापना तथा सञ्चालन गर्न पाइने छैन।

(२) सहकारी संस्था दर्ताको लागि दफा (३) बमोजिम नागरिकहरूले प्रारम्भिक भेला गरी सहकारी संस्था दर्ता सम्बन्धमा छलफल एवं निर्णय गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको प्रारम्भिक भेलाले बढीमा नौ जनासम्म संचालक रहेको एक तदर्थ संचालक समिति गठन गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको समितिले प्रस्तावित सहकारी संस्थाको द (५) बमोजिमको कागजात र विवरणहरू तयार गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (३) बमोजिमको समितिले तयार गरेको उपदफा (४) बमोजिमको कागजात र विवरणहरू दोस्रो भेला आयोजना गरी सो भेलाबाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

५. <u>दर्ताको लागि दरखास्त दिनु पर्ने</u> :(१) यस ऐन बमोजिम गठन भएका सहकारी स्थाले दर्ताकालागि दर्ता अधिकारी समक्ष अनुसूची-१ को ढाँचामा दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका दरखास्त साथ देहाय बमोजिमका कागजात र विवरणहरूसंलग्न गर्नु पर्नेछ :-

(क) प्रस्तावित सहकारी संस्थाको विनियम,

(ख) सहकारी संस्थासञ्चालनको सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन,

(ग) सहकारी संस्था गठन गर्ने सम्बन्धी प्रारम्भिक भेला र दोस्रो भेलाको निर्णयको प्रमाणित छायाँप्रति,

(घ) सदस्यले लिन स्वीकार गरेको शेयर संख्या र शेयर रकमको विवरण,

(ङ) सहकारी गठनमा संलग्न नागरिकहरूको नेपाली नागरिकताको छायाँ प्रति,

(च) प्रस्तावित सहकारी संस्थाको तदर्थ समिति, तदर्थ समितिको संचालकको तीनपुस्ते विवरण, नेपाली नागरिकताको प्रमाणित छायाँप्रति र समितिको निर्णय,

(छ) प्रस्तावितसहकारी संस्थाको दर्ता सम्बन्धी कार्य गर्ने अख्तियारी,

(ज) तोकिए बमोजिमको अन्य कागजात र विवरण ।

६. <u>दर्ता गर्नु पर्ने</u>: (१) दफा ५ को उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त दरखास्त सहितको कागजातहरू छानबीन गर्दा देहाय बमोजिम भएको पाइएमा दर्ता अधिकारीले दरखास्त परेको मितिले तीस दिनभित्र त्यस्तो सहकारी संस्था दर्ताका लागि नगरप्रमुख समक्ष पेश गर्ने छ । नगरप्रमुखबाट स्वीकृत भएपछि दर्ता गरी अनुसूची-२ को ढाँचामा दर्ता प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ,

(क) दरखास्त साथ पेश भएको विनियम यो ऐन तथा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिमरहेको,

(ख) प्रस्तावित सहकारी संस्थासहकारी मूल्य,मान्यता र सिद्धान्त अनुरुप सञ्चालन हुन सक्ने आधार रहेको,

(ग) सहकारी संस्थसमूह वा समुदायमा आधारित एवम् सदस्य केन्द्रित भईसञ्चालन र नियन्त्रण हुन सक्ने स्पष्ट आधार रहेको ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छानबीन गर्दा प्रस्तावित सहकारी संस्थाको विनियमको कुनै कुरामा संशोधन गर्नुपर्ने देखिएमा दर्ता अधिकारीले त्यस्तो संशोधन गर्नुपर्ने व्यहोरा खुलाइ दरखास्त प्राप्त भएको मितिले तीस दिनभित्र निवेदकलाई सूचना दिनु पर्नेछ ।

(३ ।यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यो ऐन हुँदाकाबखतप्रचलित कानून बमोजिम दर्ता ठेगाना नगरपालिका भई स्थापना र सञ्चालन भएका र नगरपालिकामा कार्य क्षेत्र विस्तार गरी सञ्चालनमा रहेका सहकारी संस्था यसै ऐन बमोजिम दर्ता भएको मानिनेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम सहकारी संस्था दर्ता गर्दात्यस्तो सहकारीसंस्थाले पालना गर्नु पर्ने गरी कुनै शर्त दर्ता अधिकारीले तोक्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम शर्त तोकिएकोमासोको पालना गर्नु सम त सहकारीसंस्थाको कर्तव्य हुनेछ।

७. <u>दर्ता गर्न अस्वीकार गर्न सक्ने</u> : (१) दफा ६ को उपदफा (१) मा उल्लिखित अवस्था नभएमा, सोही दफाको उपदफा (२) बमोजिम विनियम संशोधनको लागि सूचना दिएको अवधिभित्र निवेदकले संशोधन गर्न अस्वीकार गरेमा वा त्यस्तो सूचना पाएको मितिले तीस दिनभित्र विनियम संशोधन नगरेमा वा सूचनामा उल्लेख भए बमोजिम विनियम संशोधन नगरेमा दर्ता अधिकारीले त्यस्तो सहकारी संस्था दर्ता गर्न अस्वीकार गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सहकारी संस्था दर्ता गर्न अस्वीकार गरेमादर्ता गर्नेअधिकारीले कारण खुलाइ सात दिनभित्र सोको जानकारी सम्बन्धित निवेदकलाईदिनु पर्नेछ ।

(३) बिना कारण संस्था दर्ता गर्न इन्कार गरेमा त्यस्तो अधिकारीलाई कार्यपालिकाले प्रचलित कानून बमोजिम कारबाही गर्न सक्नेछ । तर यस्तो कारबाही गर्नुपूर्व निजलाई सफाइको मौका दिनु पर्नेछ ।

८. <u>सहकारी संस्था संगठित संस्था हुने</u>: (१) सहकारी संस्था अवच्छिन्न उत्तराधिकार रहेको एक स्वशासित र सङ्गठित संस्था हुनेछ ।

(२) सहकारी संस्थाको काम कारबाहीको लागि एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।

(३) यस ऐन र विनियमको अधीनमा रही सहकारी संस्थाले व्यक्ति सरह च अचलसम्पत्ति प्राप्त, उपभोग, बिक्री वा अन्य व्यवस्था गर्न सक्नेछ।

(४) सहकारी संस्थाले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालि उजूर गर्न र सो उपरपनि सोही नामबाट नालिस उजूर लाग्न सक्नेछ ।

(५) सहकारी संस्थाले व्यक्ति सरह करार गर्न सक्नेछ ।

९. <u>सहकारी संस्थाको कार्यक्षेत्र</u>: (१) दर्ता हुँदाका बखत सहकारी संस्थाको कार्य क्षेत्र देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने संस्थाको हकमा एक वडा,

(ख) अन्य संस्थाको हकम एक वडा वा देहायका आधारमा तीन वडासम्म ।

(१) सदस्यहरूबीच स्वावलम्बन एवं पारस्परिक सहयोगको आधारमा साझाउद्देश्य पूरा गर्ने उद्देश्य रहेमा,

(२) व्यवसायिक स्तरमा सेवा सञ्चालन गर्न आवश्यक सदस्य संख्या रहेकोमा,

(३) संस्था सञ्चालनमा सदस्यको सहभागितामूलक लोकतान्त्रिक नियन्त्रण कायमहुनेगरी पायक पर्ने स्थानको आधारमा सञ्चालन गर्न उपयुक्त देखिएकोमा ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि संस्थाले दर्ता भई व्यवसायिक सेवा प्रारम्भ गरेको दुईवर्ष पछि देहायको आधारमा जोडिएको भौगोलिक क्षेत्र कायम रहने गरी आफ्नो कार्यक्षेत्र थप वडाहरूमा विस्तार गर्न सक्नेछ ।

(क) संस्थाको व्यवसायिक क्रियाकलापको विकास क्रममा सदस्यता बढाउन थप कार्य क्षेत्र आवश्यक परेको,

(ख) संस्थाको कार्य सञ्चालनमा सदस्यको प्रत्यक्ष नियन्त्रण कायम राख्न रचनात्मक उपायहरू अवलम्बन गरिएको,

(ग) बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाको हक तोकिए बमोजिम भएको ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाको कार्यक्षेत्रका वडाहरूमा व्यावसायिक सेवा सञ्चालन नभएको वा जम्मा कारोबारको तोकिएको रकम व अनुपातभन्दा कमरकम वा कम अनुपातको व्यवसायिक सेवा सञ्चालन भएको देखिएको खण्डमा दर्ता अधिकारीले व्यवसायिक सेवासञ्चालन भएका वडा मात्र कार्यक्षेत्र कायम गर्ने गरी विनियम संशोधन गर्न निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम दर्ता अधिकारीले निर्देशन दिएकोमा सहकारी संस्थाले एक वर्षभित्र विनियम संशोधन गरी आफ्नो कार्यक्षेत्र पुनःनिर्धारण गर्नु पर्नेछ ।

(५) कार्यक्षेत्र पुनःनिर्धारण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

१०. <u>प्रतिवेदन दिनुपर्ने</u>: दर्ता ठेगाना नगरपालिका भईसञ्चालन भएका र नगरपालिकामा कार्य क्षेत्र विस्तार गरी सञ्चालनमा रहेका सहकारी संस्थाले आफूले सञ्चालन गरेको सेवा सम्बन्धी विवरण सहितको प्रतिवेदन दर्ता अधिकारीलाई दिनु पर्नेछ ।

११. <u>विषयगत आधारमा वर्गीकरण</u>: (१) सहकारी संस्थाको वर्गीकरण देहाय बमोजिम हुनेछ:

(क) **उत्पादक संस्था:** कृषि, दुग्ध, चिया, कफि, उखु, फलफूल र माछापालन विशेषका विषयगत र उत्पादनको योजना समेतका आधारमा अन्य उत्पादनमूलक संस्था;

(ख) **उपभोक्ता संस्था:** उपभोक्ता, भण्डार, बचत तथा ऋण, ऊर्जा र स्वास्थ्य विशेषका विषयगत र प्राथमिक आवश्यकता एवम् सेवाको योजना समेतका आधारमा अन्य उपभोगजन्य संस्था;

(ग) श्रमिक संस्थाः हस्तकला, खाद्य परिकार, औद्योगिक उत्पादन, भोजनालय र श्रम करार विशेषका विषयगत र सीप वा श्रमको विशेषता एवम् स्वरोजगारीको योजना समेतका आधारमा अन्य श्रममा आधारित संस्था;

(घ) बहुउद्देश्यीय संस्थाः उत्पादन, उपभोग र श्रम वा सीपमा आधारि स्वरोजगारीका सेवा समेत सञ्चालन गर्ने दुई वा सोभन्दा बढी उद्देश्य भएको संस्था ।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (क), (ख) र (ग) मा उल्लिखित विषयमा विशिष्टीकरण, आम प्रचलन र अभ्यासको विकासक्रम समेतको आधारमा तोकिए बमोजिमका विषयहरू थप गर्न सकिनेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि उपदफा (१) बमोजिम बाहेकका अन्य संस्थाहरू गठन गर्न बाधा पर्नेछैन ।

१२. <u>कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्न सक्नेः</u> (१) दफा ६ बमोजिम दर्ता प्रमाणपत्र प्राप्त गरे पछि संस्थाले आफ्नो उद्देश्य प्राप्तिका लागि यस ऐन र विनियमको अधीनमा रही आवश्यक कारोबार, व्यवसाय,उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

(२) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि संस्थाले उपदफा (१) बमोजिम कारोबार, व्यवसाय,उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्न छुट्टै संस्था दर्ता गर्नुपर्ने छैन ।

तर त्यस्तो कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्न प्रचलित कानून बमोजिम अनुमति,स्वीकृति वा इजाजत लिनु पर्ने रहेछ भने सो बमोजिम अनुमतिपत्र,स्वीकृति वा इजाजतपत्र लिएर मात्र कारोबार, व्यवसाय,उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम संस्थाले प्रचलित कानून बमोजिम अधिकार प्राप्त निकाय वा अधिकारीबाट अनुमतिपत्र,स्वीकृति वा इजाजतपत्र प्राप्त गरेमा पन्ध्र दिनभित्रसोको जानकारी दर्ता अधिकारीलाई दिनु पर्नेछ ।

(४) दुई वा दुईभन्द बढी संस्थाले संयुक्त वा साझेदारीमा आफ्नो उत्पादन वासेवाको बजारीकरणको लागि यस ऐनको अधीनमा रही आवश्यक कारोबार, व्यवस , उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्न सक्ने न् ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको कारोबार, व्यवसाय,उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्ने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१३. <u>दायित्व सीमित हुने :</u>(१) सहकारी संस्थाको कारोबारको सम्बन्धमा सदस्यको दायित्व निजले खरीद गरेको वा खरीद गर्न स्वीकार गरेको शेयरको अधिकतम रकमसम्म मात्र सीमित रहनेछ ।

(२) सहकारी संस्थाको नाममा "सहकारी" र नामको अन्त्यमा "लिमिटेड" भन्ने शब्द राख्नु पर्नेछ ।

१४. <u>सहकारीका मूल्य,मान्यता र सिद्धान्त पालना गर्नु पर्ने:</u>सहकारी संस्थाको गठन तथा सञ्चालन गर्दा सहकारीका मूल्य,मान्यता र सिद्धान्तको पालना गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-३
संस्थाका उद्देश्य तथा उत्तरदायित्व

१५. संस्थाको उद्देश्य : कार्यक्षेत्रमा आधारित र सदस्य केन्द्रि भई आफ्ना सदस्यहरूको आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक उन्नति गर्नु संस्थाको मुख्य उद्देश्य हुनेछ ।

१६. संस्थाको उत्तरदायित्व : संस्थाका उत्तरदायित्वदेहाय बमोजिम हुनेछन्,

(क) सहकारीका मूल्य,मान्यता र सिद्धान्तहरूको पालना गर्नेगराउने,

(ख) सदस्यको हित प्रवर्द्धनगर्ने गरी व्यावसायिक सेवाहरू प्रदान गर्ने,

(ग) सदस्यलाई शिक्षा,सूचना र तालीम प्रदान गर्ने,

(घ) संस्थाले गर्ने उत्पादन तथा सेवाको मापदण्ड निर्धारण गरी गुणस्तर सुधार, आर्थिक स्थायित्व र जोखिम व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्य गर्ने,

(ङ) आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागू गर्ने,

(च) संस्थाको व्यवसायिक प्रवर्द्धन तथा विकास सम्बन्धी क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्ने,

(छ) दर्ता अधिकारीले दिएको निर्देशन पालना गर्ने गराउने,

(ज) विनियममा उल्लिखित कार्यहरू गर्ने ।

परिच्छेद-४
नीति तथा आन्तरिक कार्यविधि

१७. नीति बनाउनु पर्ने : (१) संस्थाले यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, निर्देशिका, मापदण्ड, कार्यविधि र विनियमको अधीनमा रही आफ्नो कार्य सञ्चालनको लागि नीति बनाउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको नीति सम्बन्धित संस्थाको साधारणसभाले स्वीकृतगरेपछि लागू हुनेछ ।

१८. आन्तरिक कार्यविधि बनाउन सक्ने :(१) संस्थाले यो ऐ , यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, निर्देशिका, मापदण्ड, कार्यविधि, विनियम र नीतिको अधीनमा रही आवश्यकता अनुसार आफ्नो आन्तरिक कार्यविधि बनाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको आन्तरिक कार्यविधि सम्बन्धित संस्थाको संचालकसमितिले स्वीकृत गरेपछि लागू हुनेछ ।

१९. नीति र आन्तरिक कार्यविधिमा संशोधन:संस्थाको साधारणसभाको बहुमतबाट नीति र आन्तरिक कार्यविधि संशोधन हुन सक्नेछ ।

परिच्छेद-५
सदस्यता

२०. संस्थाको सदस्यता: (१) सोह्र वर्ष उमेर पूरा गरेका देहाय बमोजिमका नेपाली नागरिकहरू संस्थाको सदस्य हुन सक्नेछन्:

(क) संस्थाको कम्तीमा एक शेयर खरीद गरेको,

(ख) संस्थाको विनियममा उल्लिखित शर्तहरू पालना गर्न मन्जुर गरेको,

(ग) संस्थाको जिम्मेवारी पालना गर्न मन्जुर भएको,

(घ) संस्थाले गरेको कारोबारसँग प्रतिस्पर्धा हुने गरी कारोबार नगरेको,

(ङ) संस्थाको सदस्यता लिन योग्य रहेको स्वघोषणा गरेको ।

(२) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि संघ, प्रदेश र नगरपालिकावा अन्य स्थानीय तहमा प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएका संस्था र समूहहरू उपदफा (१) को खण्ड (क), (ख), (ग), (घ) र (ङ) बमोजिमको अवस्था पूरा भएमा सहकारी संस्थाको सदस्य हुन बाधा पर्ने छैन ।

२१. <u>सदस्यता प्राप्त गर्न निवेदन दिनु पर्ने :</u>(१) संस्थाको सदस्यता लिन चाहने सम्बन्धि व्यक्तिले संस्थाको समिति समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन परेको मितिले पैंतीस दिनभित्रसमितिले यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम तथा विनियमकोअधीनमा रही सदस्यता प्रदान गर्ने वा नगर्ने निर्णय गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम निर्णय गर्दा समितिले सदस्यता प्रदान नगर्ने निर्णय गरेमा सो को कारण खोली सात दिनभित्र निवेदकलाईजानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम जानकारी पाएको मितिले तीस दिनभित्रसम्बन्धित व्यक्तिले त्यस्तो संस्था दर्ता अधिकारी समक्ष उजूर गर्नसक्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम प्राप्त उजूरीछानबीन गर्दा निवेदकलाई सदस्यताप्रदान गर्नु पर्ने देखिएमा दर्ता अधिकारीले त्यस्तो निवेदकलाई सदस्यता प्रदान गर्नको लागि सम्बन्धित संस्थालाई आदेश दिन सक्नेछ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम आदेश भएमा सो आदेश प्राप्त गरेको सात दिनभित्र सम्बन्धित संस्थाले निवेदकलाई सदस्यता प्रदान गरी सोको जानकारी दर्ता अधिकारीलाई गराउनु पर्नेछ ।

२२. <u>सदस्य हुन नपाउने :</u> (१) कुनै व्यक्ति एकै उद्देश्य, कार्य र कार्यक्षेत्र भएको एकभन्दा बढी संस्थाको सदस्य एकै पटक हुन पाउने छैन ।

तर यो ऐन प्रारम्भ हुनु अघि कुनै व्यक्ति एकै प्रकृतिको एकभन्दा बढी संस्थाको सदस्य रहेको भए यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले दुई वर्ष भित्र कुनै एक संस्थाको मात्र सदस्यता कायम राख्नु पर्नेछ ।

(२) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत कुनै संस्थामा नेपाल सरकारको निकाय वा दफा २० को उपदफा (२) मा उल्लेख भएदेखि बाहेकको अन्य कुनै कृत्रिम व्यक्ति सदस्य भएको भए पाँचवर्षभित्र सदस्यता अन्त्य गर्नु पर्नेछ ।

२३. <u>सदस्यताको समाप्ति:</u> (१) कुनै सदस्यको सदस्यता देहायको अवस्थामा समाप्त हुनेछः-

(क) सदस्यले आफ्नो सदस्यता त्याग गरेमा,

(ख) बिना सूचना लगातार तीन पटकसम्मबार्षिक साधारणसभामा अनुपस्थित भएमा,

(ग) यो ऐन,यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम बमोजिम सदस्यले पालना गर्नुपर्ने प्रावधानको बारम्बार उल्लङ्घन गरेमा,

(घ) दफा २० को बमोजिमको योग्यता नभएमा।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै सदस्यले संस्थाबाटप्राप्त वा भुक्तान गर्नु पर्ने कुनै रकम भएमा सो फरफारक नभएसम्म वा निजले लिएको ऋण,तिर्नु पर्ने कुनै दायित्व वा अन्यकुनै सदस्यको तर्फबाट धितो वा जमानत बसेकोमा सोको दायित्व फरफारक नभएसम्म निजको सदस्यता समाप्त हुने छैन ।

(३) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि साधारणसभा बोलाउने निर्णय भईसकेपछि साधारणसभा सम्पन्न नभएसम्म कसैलाई पनि सदस्यताबाट हटाउन सकिने छैन ।

२४. <u>सुविधा प्राप्त गर्न नसक्ने:</u> कुनै सदस्यले सहकारी संस्थालाई तिर्नु पर्ने कुनै दायित्व निर्धारित समयभित्र भुक्तान नगरेमा वा यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम तथा विनियम बमोजिम सदस्यले पालन गर्नुपर्ने व्यवस्थाको बारम्बार उल्लङ्घन गरेमा त्यस्तो सदस्यले अन्य सदस्य सरहको सुविधा प्राप्त गर्न सक्ने छैन ।

परिच्छेद -६

<u>साधारणसभा, समिति तथा लेखा सुपरीवेक्षण समिति</u>

२५. <u>साधारणसभा, गणपूरक संख्या र निर्णय :</u>(१) सहकारी संस्थाको सर्वोच्च अङ्गको रुपमा साधारणसभा हुनेछ ।

(२) सहकारी संस्थाका सबै सदस्यहरू साधारणसभाका सदस्य हुनेछन् ।

(३) सहकारी संस्थाको साधारणसभा देहाय बमोजिम हुनेछ,-

(क) प्रारम्भिक साधारणसभा,

(ख) वार्षिक साधारणसभा,

(ग) विशेष साधारणसभा ।

(४) साधारण सभामा पेश गरिने प्रस्ताव र प्रतिवेदन मध्ये लेखा सुपरिवेक्षण समितिले पेश गर्ने प्रतिवेदन बाहेक संचालक समिति मार्फत पेश गरिनेछ ।

(५) उपदफा (२) बमोजिमको सदस्यहरूले साधारण सभामा कुनै विषयमा छलफलको लागि प्रस्ताव पेश गर्न सक्नेछन् ।

(६) उपदफा(४) र (५) बमोजिमको प्रस्ताव र प्रतिवेदन उपर साधारणसभामा छलफल गरी निर्णय लिनु पर्नेछ ।

(७) सहकारी संस्थाको साधारणसभाको लागि गणपूरक संख्या तत्काल कायम रहेक कुल सदस्य संख्याको एकाउन्न प्रतिशत हुनेछ ।

(८) साधारणसभामा उपदफा (७) बमोजिमको गणपूरक संख्या नपुगेमा शुरु सूचनाको आधा अवधि दिई अर्को साधारणसभा बोलाउनु पर्नेछ ।

(९) उपदफा(८) बमोजिम बोलाइएको साधारणसभाको गणपूरक संख्या तत्काल कायम रहेको कुल सदस्य संख्याको चालीस प्रतिशत हुनेछ ।

(१०) साधारणसभामा उपदफा (९) बमोजिमको गणपूरक संख्या पनि नपुग भएमा उपदफा (८) बमोजिमको अवधि दिई पुनः अर्को साधारणसभा बोलाउनु पर्नेछ ।

(११) उपदफा(१०) बमोजिम बोलाइएको साधारणसभामा जतिसुकै सदस्य उपस्थित भए पनि गणपूरक संख्या पुगेको मानिन्छ ।

(१२) साधारणसभामा सदस्यहरूको गणपूरक संख्या पुगेपछि मात्र प्रतिवेदन र प्रस्तावहरू निर्णयार्थ पेश गर्नु पर्नेछ ।

(१३) उपदफा (१२) बमोजिममा साधारणसभामा पेश गरिएकोप्रतिवेदन र प्रस्तावहरू उपस्थित सदस्यहरूमध्ये एकाउन्न प्रतिशत सदस्यहरूको रायलाई सो सभाको निर्णय मानिनेछ । तर सहकारी संस्थाको विनियम संशोधन गर्दा उपस्थित सदस्यहरूमध्ये एकाउन्न प्रतिश सदस्यहरूको रायलाई सो सभाको निर्णय मानिनेछ ।

(१४) उपदफा (१३) बमोजिम साधारणसभाबाट भएको निर्णय देहाय बमोजिमको सदस्यले प्रमाणित गर्नु पर्नेछ ।

(क) सभाको अध्यक्ष,

(ख) संचालक समितिको कुल सदस्य संख्याको पचास प्रतिशत अध्यक्ष बाहेकको संचालक सदस्य

(ग) उपदफा (१४) को खण्ड (ख) बराबर संख्यामा संचालक समिति सदस्य बाहेकका सभाका सदस्य ।

(१५) सभाको निर्णयहरू उपदफा (१४) बमोजिम प्रमाणित भएपछि कार्यान्वयन हुनेछ ।

तर सहकारी संस्थाको विनियम संशोधन सम्बन्धी निर्णय उपदफा (१४) बमोजिम प्रमाणित भएपछि दर्ता अधिकारीबाट स्वीकृत भएपछि मात्र कार्यान्वयन हुनेछ ।

२६. <u>प्रारम्भिक साधारणसभाः</u> (१) तदर्थ संचालक समितिले सहकारी संस्था दर्ता भएको मितिले तीन महिनाभित्र प्रारम्भिक साधारणसभा बोलाउनु पर्नेछ ।

(२) प्रारम्भिक साधारणसभा बोलाउदा कम्तीमा पन्ध्र दिन अघि सभा हुनेमिति, समय र स्थान तोकेर सदस्यहरूलाई सूचना दिनु पर्नेछ ।

(३) प्रारम्भिक साधारणसभामा अध्यक्षता तदर्थ संचालक समितिको अध्यक्षले गर्नेछन् ।

(४) प्रारम्भिक साधारणसभाको काम,कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) प्रारम्भिक साधारणसभा हुने अघिल्लो दिनसम्मको काम कारबाही र आर्थिक कारोबारको जानकारी लिने,

(ख) चालू आर्थिक वर्षको लागि वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत गर्ने,

(ग) प्रतिवेदन तथा वित्तीय विवरण अनुमोदन गर्ने,

(घ) विनियममा उल्लेख भए बमोजिम समिति र लेखा सुपरीवेक्षण समितिको निर्वाचन गर्ने,

(ङ) सभामा पेश भएको नीति पारित गर्ने,

(च) लेखा परीक्षकको नियुक्ति र निजको पारिश्रमिक निर्धारण गर्ने,

(छ) विनियममा तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

२७. **वार्षिक साधारणसभा:** (१) समितिले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले छ महिनाभित्र वार्षिक साधारणसभा बोलाउनु पर्नेछ ।

(२) वार्षिक साधारणसभा बोलाउदा कम्तीमा तीस दि अघि सभा हुने मिति, समय र स्थान तोकेर सदस्यहरूलाई सूचना दिनु पर्नेछ ।

(३) वार्षिक साधारणसभामा अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले गर्नेछन् ।

(४) वार्षिक साधारणसभाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

(क) वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृति गर्ने,

(ख) लेखा परीक्षण प्रतिवेदन अनुमोदन गर्ने,

(ग) समिति वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको निर्वाचन तथा विघटन गर्ने,

(घ) पदीय जिम्मेवारी एवं आचरण पालना नगरेमा सञ्चालक वा सुपरीवेक्षण समितिको संयोजक वा सदस्यलाई पदबाट हटाउने, तर पदबाट हटाउनु अघि निजलाई सफाइ पेश गर्ने मौकाबाटबञ्चित गरिने छैन ।

(ङ) समिति वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको वार्षिक प्रतिवेदन पारित गर्ने,

(च) विनियम संशोधनतथा नीति पारित एवं संशोधन गर्ने,

(छ) लेखा परीक्षकको नियुक्ति र निजको पारिश्रमिक निर्धारण गर्ने,

(ज) संस्था एकीकरण वा विघटन सम्बन्धी निर्णय गर्ने,

(झ) संचालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षण समितिको पारिश्रमिक लगायतका सेवा सुविधा तोक्ने,

(ञ) ऋण तथा अनुदान प्राप्त गर्ने सम्बन्धमा निर्णय गर्ने,

(ट) सदस्यको दायित्व मिनाहा दिने,

(ठ) समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने,

(ड) विनियममा तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

२८. **विशेष साधारणसभा :** (१) समितिले देहायको अवस्थामा विशेष साधारण सभा बोलाउनु पर्नेछ :

(क) संस्थाको काम विशेषले विशेष साधारणसभा बोलाउनुपर्नेसमितिबाट निर्णय भएमा,

(ख) दफा ३८ को उपदफा (१) को खण्ड (छ) बमोजिम लेखा सुपरीवेक्षण समितिको सिफारिशमा,

(ग) कुनै सञ्चालकले विशेष साधारणसभा बोलाउन पेश गरेको समितिद्वारा पारित भए ,

(घ) विशेष साधारणसभा बोलाउनु पर्ने कारण खुलाइ पच्चीस प्रतिश सदस्यले समिति समक्ष निवेदन दिएमा,

(ङ) दफा ५६ को उपदफा (४) बमोजिम भएमा ।

(२) विशेष साधारणसभा बोलाउदा कम्तीमा पन्ध्र दिन अघि सभा हुने मिति, समय र स्थान तोकेर सदस्यहरूलाई सूचना दिनु पर्नेछ ।

(३)विशेष साधारणसभाको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले गर्नेछन् ।

२९. <u>विशेष साधारणसभा बोलाउन निर्देशन दिन सक्ने:</u> (१) दफा २८ उपदफा (१) बमोजिमको अवस्था पूरा हुँदा पनि समितिले विशेष साधारण सभा नबोलाएको उजूरी दर्ताअधिकारीसमक्ष पेश भएकोमा छानबीन गर्दा पुष्टि भएमा दर्ता अधिकारीले त्यस्तो सहकारी संस्थाको समितिलाई विशेष साधारणसभा बोलाउन निर्देशन दिनु पर्नेछ ।

(२) सहकारी संस्थाको निरीक्षण वा सुपरीवेक्षण गर्दा वा कसैको उजूरी परी छानबीन गर्दा देहायको अवस्था देखिन आएमा पनि दर्ता अधिकारीले त्यस्तो सहकारी संस्थाको समितिलाई विशेष साधारणसभा बोलाउन निर्देशन दिनु पर्नेछ:

(क) सहकारीको मूल्य,मान्यता तथा सिद्धान्त विपरीत कार्य गरेमा,

(ख) यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, विनियम तथा आन्तरिक कार्यविधि विपरीत कार्य गरेमा,

(ग) दर्ता अधिकारीले दिएको निर्देशनको बारम्बार उल्लङ्घन गरेमा,

(घ) दफा ३१ को उपदफा (२) बमोजिम दर्ता अधिकारीले आदेश दिएमा।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिमविशेष साधारणसभा बोलाउन निर्देशन प्राप्त भएमा समितिले सो निर्देशन प्राप्त भएको मितिले एक महिनाभित्र सभा हुने मिति, समय र स्थान तोकेर विशेष साधारणसभा बोलाउनु पर्नेछ रविशेष साधारणसभाको बैठकमा बैठक बोलाउनको कारण, उजूरी वा निरीक्षणका क्रममा देखिएका विषयमा छलफल गरी सोको प्रतिवेदन तयार गरी एक प्रति दर्ता अधिकारीसमक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) उल्लिखित अवधिभित्र समितिले विशेष साधारणसभा नबोलाएमा दर्ता अधिकारीले सभा हुने मिति, समय र स्थान तोकेर त्यस्तो सभा बोलाई दिनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम बोलाएको विशेष साधारणसभा व्यवस्थापन गर्नु सम्बन्धित समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

३०. <u>सञ्चालक समिति:</u>(१) सहकारी संस्थामा साधारणसभाबाट निर्वाचित बढीमा तेह्र जना संचालक रहेको एक सञ्चालक समिति रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको संचालक समितिको कार्यकाल निर्वाचित भएको मितिले बढीमा तीन वर्षको हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको कार्यकालको अन्तिम वर्ष यो ऐन बमोजिम वार्षिक साधारणसभा गर्न पाउने अवधिभन्दा अघि संचालक समितिको कार्यकाल पूरा भएकोमा अन्तिम वर्ष यो ऐन बमोजिम वार्षिक साधारणसभा गर्न पाउने अवधिसम्म सञ्चालक समितिको कार्यकाल कायमै रहेको मानिनेछ ।

(४) संचालक समितिको अध्यक्ष पदमा एउटै व्यक्ति लगातार दुई पटकभन्दा बढी निर्वाचित हुन पाउने छैन ।

(५) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा कम्तीमा तेत्तीस प्रतिशत महिलासदस्यको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ ।

(६) एउटै परिवारको एकभन्दा बढी सदस्य एकै अवधिमा सञ्चालक समिति तथा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको पदमा उम्मेदवार बन्न वानिर्वाचित हुन पाउने छैन ।

(७) कुनै सहकारी संस्थाको सञ्चालक समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति, उपसमितिका पदाधिकारी र सदस्यहरूले सोही संस्थाको कर्मचारी र कुनै सहकारी संस्थाको सञ्चालक समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति, उपसमितिका पदाधिकारी र सदस्यआफ्नो संस्थाले सदस्यता लिएको सहकारी संघ वा बैङ्क बाहेक अर्को कुनै संस्थाको सञ्चालक र कर्मचारी बन्न पाउने छैन ।

तर वार्षिक दुई करोड रुपैयाँ भन्दा कमको कारोबार गर्ने सहकारीसंस्थाको सञ्चालकले त्यस्तो सहकारी संस्थामा कर्मचारीको रुपमा काम गर्न बाधा पर्ने छैन । वार्षिक दुई करोडभन्दा बढी कारोबार गर्ने संस्थामा कुनै संचालक कर्मचारी रहेको भए यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्षभित्र कर्मचारीको पद त्याग गरी अर्को कर्मचारीको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(८) यो ऐन प्रारम्भ हुनुअघि कुनै व्यक्ति एकभन्दा बढी संस्थाको सञ्चालक वा अर्को संस्थाको कर्मचारी वा एउटा संस्थाको कर्मचारी अर्को संस्थाको सञ्चालक भएकोमा यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्षभित्र कुनै एक संस्थाको मात्र सञ्चालक वा कर्मचारी रहनु पर्नेछ ।

(९) उपदफा (२)मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि संचालक समिति वा संचालक समितिको कुनै संचालकले पदीय जिम्मेवारी पूरा नगरेमा, सहकारीको मूल्य, मान्यता र सिद्धान्त विपरीत कार्य गरेमा र संस्थालाई आर्थिक क्षति हुने कार्य गरेमा त्यस्तो संचालक समिति वा संचालक समितिको कुनै संचालकलाई सदस्यहरूले जुनसुकै समयमा वार्षिक वा विशेष साधारणसभामार्फत हटाउन सक्नेछन् । तर त्यसरी हटाउनु अघि त्यस्तो संचालकलाई सुनुवाइको मौका दिनु पर्नेछ ।

(१०) कुनै सञ्चालक पदबाट हटेमा त्यस्तो पदमा साधारणसभाले बाँकीअवधिको लागि अर्को सञ्चालकको निर्वाचन गर्नेछ ।

३१. <u>सञ्चालक समितिको निर्वाचन:</u> (१) समितिले आफ्नो कार्यावधि समाप्त हुनुअघि अर्को समितिको निर्वाचन गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिको निर्वाचन नगराएको जानकारी प्राप्त भएमा वा सदस्यहरूले जानकारी दिएमा त्यस्तो जानकारी प्राप्त भएको मितिले एक महिनाभित्र समितिको निर्वाचन गराउन दर्ता अधिकारीले सम्बन्धित समितिलाई आदेश दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम दर्ता अधिकारीले आदेश दिएकोमा सम्बन्धित समितिले सो आदेश बमोजिमको समयावधिभित्र समितिको निर्वाचन गराइ दर्ता अधिकारीलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम समितिको निर्वाचन नगराएमा दर्ता अधिकारीले त्यस्तो संस्थासदस्य रहेको माथिल्लो संघ भए सो संघको प्रतिनिधि समेतलाई सहभागीगराइ समितिको निर्वाचन सम्बन्धी सम्पूर्ण कार्य गर्ने गराउनेछ ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम निर्वाचन नगराउने समितिले उपदफा (४) बमोजिमको अवधिभर संस्थामा दर्ता अधिकारीले तोकेको कार्य बाहेक अन्य कार्य गर्न पाउने छैन ।

(६) उपदफा (४) बमोजिमको निर्वाचन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनु सम्बन्धित समितिका पदाधिकारीहरूको कर्तव्य हुनेछ ।

(७) उपदफा (५) बमोजिम निर्वाचन गराउँदा लागेको सम्पूर्ण खर्चसम्बन्धित संस्थाले व्यहोर्नु पर्नेछ।

(८) यस दफा बमोजिम निर्वाचित समितिले अर्को निर्वाचन नभएसम्मको लागि विनियममा व्यवस्था भए बमोजिम आफ्नो कार्य सञ्चालन गर्नेछ ।

३२. **संचालक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:** यस ऐनमा अन्यत्र उल्लिखित , कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त संचालक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ;

(क) सहकारीका मूल्य, मान्यता र सिद्धान्त बमोजिम सहकारी संस्थाको सञ्चालन गर्ने,

(ख) आर्थिक तथा प्रशासकीय कार्य गर्ने गराउने,

(ग) प्रारम्भिक साधारणसभा, वार्षिक साधारणसभा तथा विशेष साधारणसभा बोलाउने,

(घ) साधारणसभाका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने गराउने,

(ङ) संस्थाको नीति, योजना, वार्षिक कार्यक्रमको तर्जुमा गरी साधारणसभा समक्ष पेश गर्ने,

(च) गत आर्थिक वर्षको यथार्थ आय व्यय, चालु आर्थिक वर्षकोसंशोधित आय व्यय र आगामी आर्थिक वर्षको अनुमानित आय व्ययको विवरण तयार गरी साधारणसभा समक्ष पेश गर्ने,

(छ) संस्थाको सदस्यता प्रदान गर्ने तथा सदस्यताबाट हटाउने,

(ज) शेयर नामसारी तथा फिर्ता सम्बन्धी कार्य गर्ने,

(झ) सहकारीक्षेत्रसँगसम्बन्धित संघको सदस्यता लिने,

(ञ) विनियम, नीति तथा आन्तरिक कार्यविधि तयार वा संशोधन गरी साधारणसभामा पेश गर्ने,

(ट) स्वीकृत विनियम र पारित नीति तथा आन्तरिक कार्यविधि कार्यान्यन गर्ने गराउने,

(ठ) संस्थाको कार्यक्षेत्रभित्र संस्थाको कारोबार र व्यवसायको हित प्रवर्द्धनको लागि आवश्यककार्य गर्नेगराउने,

(ड) यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, निर्देशिका, मापदण्ड, कार्यविधि, विनियम, नीति र आन्तरिक कार्यविधि बमोजिमको कार्य कार्यन्वयन गर्ने गराउने,

(ढ) दर्ता अधिकारीको निर्देशन कार्यन्वयन गर्ने गराउने ।

३३. **सञ्चालक पदमा बहाल नरहने:** देहायको कुनै अवस्थामा सञ्चालक आफ्नो पदमा कायम रहने छैन;

(क) निजले दिएको राजीनामा समितिबाटस्वीकृत भएमा,

(ख) निजलाई दफा ३४ उपदफा (१) बमोजिमसञ्चालकबाट हटाउने निर्णय भएमा,

(ग) निज अर्को संस्थाको सञ्चालक रहेमा,

(घ) निज सोही वा अर्को संस्थाको कर्मचारी रहेमा,

तर दफा ३० को उपदफा (७) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा लेखिएको कुरामा सोही बमोजिम हुनेछ ।

(ङ) निजसोही वा अर्को संस्थाको लेखा सुपरीवेक्षण समितिको पदमा रहेमा,

(च) निजको मृत्यु भएमा,

(छ) फौजदारी वा भ्रष्टाचार अभियोग लागि अदालतबाट कसूरदार ठहरिएमा ।

३४. सञ्चालकलाई पदबाट हटाउन सक्ने :(१) साधारणसभाले बहुमतको निर्णयबाट देहायको कुनै अवस्थामा सञ्चालकलाई समितिको सञ्चालक पदबाट हटाउन सक्नेछ :-

(क) आर्थिक हिनामिना गरी सम्बन्धित संस्थालाई हानी नोक्सानी पुऱ्याएमा,

(ख) अनधिकृत तवरले सम्बन्धित संस्थाको कारोबार सम्बन्धी विषयको गोपनीयता भङ्ग गरेमा,

(ग) सम्बन्धित संस्थाको कारोबार र व्यवसायसँग प्रतिस्पर्धा हुने गरी समान प्रकृतिको कारोबार वा व्यवसाय गरेमा,

(घ) सम्बन्धित संस्थाको अहित हुने कुनै कार्य गरेमा,

(ङ) निज शारीरिक वा मानसिक रुपमा काम गर्न नसक्ने भएमा,

(च) कुनै सञ्चालकमायो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियममा उल्लिखित योग्यता नरहेमा ।

(२) कुनै सञ्चालकलाई समितिको पदबाट हटाउने निर्णय गर्नु अघि त्यस्तो सञ्चालकलाई साधारणसभा समक्ष सफाइ पेश गर्ने मनासिब माफिकको मौका दिइनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको अवधिभित्र कुनै सञ्चालकले सफाइ पेश नगरेमा वा निजले पेश गरेको सफाइ सन्तोषजनक नभएमा साधारणसभाले त्यस्तो सञ्चालकलाई पदबाट हटाउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम सञ्चालकको पदबाट हटाइएको सदस्य समितिको दुई कार्यकालसम्म निर्वाचनमा उम्मेदवार बन्न पाउने छैन ।

३५. निजी स्वार्थ समावेश भएको निर्णय प्रक्रियामा संलग्न हुन नहुने: (१) सञ्चालकले आफ्नो निजी स्वार्थ समावेश भएको निर्णय प्रक्रियामा संलग्न हुनुहुँदैन ।

(२) सञ्चालकले आफूलाईमात्र व्यक्तिगत फाइदा हुनेगरी संस्थामा कुनै कार्य गर्न गराउन हुँदैन ।

(३) कुनै सञ्चालकले उपदफा (१) को विपरीत हुने गरी वा आफ्नो अधिकारक्षेत्रभन्दा बाहिर गइ कुनै काम कारबाही गरे गराएमा त्यस्तो काम कारबाही प्रति त्यस्तो सञ्चालक व्यक्तिगत रुपमा उत्तरदायी हुनेछ । त्यस्तो काम कारबाहीबाट संस्थाको, सदस्य वा अन्य कुनै व्यक्तिलाई हानी नोक्सानी हुन गएको रहेछ भने त्यस्तो हानी नोक्सानी निजको जायजेथाबाट असूल उपर गरिनेछ ।

३६. समितिको विघटन :(१) साधारणसभाले देहायको अवस्थामा समितिको विघटन गर्न सक्नेछ:-

(क) समितिको बदनीयतपूर्ण कार्यबाट संस्थाको कारोबार जोखिममा परेमा,

(ख) संस्थाले तिर्नुपर्ने दायित्व तोकिएको समयभित्र भुक्तान गर्न नसकेमा,

(ग) विनियममा उल्लिखित उद्देश्य र कार्य विपरीतको काम गरेमा,

(घ) समितिले आफ्नो जिम्मेवारी पूरा नगरेमा,

(ङ) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावलीमा उल्लिखित दर्ताअधिकारीले दिएको निर्देशनको बारम्बार उल्लङ्घन गरेमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समिति विघटन भएकोमा साधारणसभाले नयाँ समितिको निर्वाचन गर्नेछ ।

(३) समितिले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम दर्ता अधिकारीले दिएको निर्देशन पालना नगरेमा वा दफा २९ को उपदफा (३) बमोजिम पेश भएको प्रतिवेदन समेतको आधारमा दर्ता अधिकारीले समितिलाई उजूरी वा निरीक्षणको क्रममा देखिएका विषयवस्तुको गम्भीरताको आधारमा बढीमा छ महिनाको समय दिइ सुधार गर्ने मौका दिन सक्नेछ । त्यस्तो समयावधि भित्र दिइएको निर्देशन अनुसार समितिले नगरेमा त्यस्तो समिति नगरपालिकाले विघटन गर्न सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम समिति विघटन भएमा त्यसरी विघटन गरिएको मितिले तीन महिना भित्रनयाँ समितिको निर्वाचन सम्पन्न गराउन र त्यस्तो निर्वाचन नभएसम्म संस्थाको दैनिक कार्य सञ्चालन गर्न दर्ता अधिकारीले तोकिए बमोजिमको एक तदर्थ समिति गठन गर्नु पर्नेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम अर्को समितिको निर्वाचन गराउँदा लागेको सम्पूर्ण खर्च सम्बन्धित संस्थाले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

३७. <u>लेखा सुपरीवेक्षण समितिको गठन :</u>(१) संस्थामा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ गर्न तोकिए बमोजिमको योग्यता पुगेका एकजना संयोजक र दुईजना हरू रहने गरी साधारणसभाले निर्वाचनको माध्यमबाट लेखा सुपरीवेक्षण समिति गठन गर्नेछ ।

(२) एउटै परिवारको एकभन्दा बढी व्यक्ति एकै अवधिमा एउटै संस्थाको सञ्चालक वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको संयोजक वा सदस्य पदमा उम्मेदवार बन्न र निर्वाचित हुन सक्ने छैन ।

३८. <u>लेखा सुपरिवेक्षण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :</u>(१) लेखा सुपरिवेक्षण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :–

(क) आर्थिक वर्ष भुक्तान भएपछिको प्रत्येक चौमासिकमा सहकारी संस्थाको आन्तरिक लेखापरीक्षण गर्नेगराउने,

(ख) लेखाको आधारभूत सिद्धान्तको पालना गर्नेगराउने,

(ग) वित्तीय तथा आर्थिक कारोबारको निरीक्षण तथा मूल्याङ्कन गर्नेगराउने,

(घ) समितिको काम कारबाहीको नियमित सुपरिवेक्षण गर्ने गरी समितिलाई आवश्यक सुझाव दिने,

(ङ) साधारणसभाको निर्देशन, निर्णय तथा समितिको निर्णय कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गर्ने,

(च) लेखा सम्बन्धी प्रतिवेदन र समितिको काम कारबाहीको सुपरिवेक्षण सम्बन्धी वार्षिक प्रतिवेदन साधारणसभा समक्ष पेश गर्ने,

(छ) आफूले पटक पटक दिएका सुझाव कार्यान्वयन नभएको कारणबाट संस्थाको हितमा प्रतिकूल असर परेमावा त्यस्तो संस्थाको नगद वा जिन्सी सम्पत्तिको व्यापक रुपमा हिनामिना वा अनियमितता भएको वा संस्था गम्भीर आर्थिक संकटमा पर्न लागेकोमासोको कारण खुलाइ विशेष साधारणसभा बोलाउन समितिसमक्ष सिफारिश गर्ने ।

(ज)आवश्यक परेमा आन्तरिक लेखापरीक्षक नियुक्तिका लागि तीन जनाको नाम सञ्चालक समितिमा सिफारिश गर्ने ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्य गर्न लेखा सुपरिवेक्षण समितिले विज्ञको परामर्श र सहयोग लिन सक्नेछ ।

(३) लेखा सुपरिवेक्षण समितिको संयोजक वा सदस्य संस्थाको दैनिक आर्थिक प्रशासनिक कार्यमा सहभागी हुन पाउने छैन ।

परिच्छेद-७

बचत तथा ऋण परिचालन

३९. **सदस्य केन्द्रित भई बचत तथा ऋणको कारोबार गर्नुपर्ने** :(१) संस्थाले आफ्ना सदस्यहरूको मात्र बचत स्वीकार गर्न, सोको परिचालन गर्न र सदस्यलाई मात्र ऋण प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने गरी दर्ता भएको संस्था बाहेक अन्य विषयगत वा बहुउद्देश्यीय संस्थाले बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्न पाउने छैन।

तर यो ऐन प्रारम्भ हुनु अघि बहुउद्देश्यीय वा विषयगत संस्थाको रुपमा दर्ता भई मुख्य कारोबारको रुपमा बचत तथा ऋणको कारोबार गर्दै आएको भए त्यस्तो संस्थाले तीन वर्षभित्रमा बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार नहुने गरी दर्ता हुँदाका बखतमा उल्लेख गरिएको मुख्य कारोबार गर्ने गरी संस्था सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

(३) संस्थाले सदस्यलाई प्रदान गर्ने ऋणमा लिने सेवा शुल्क र नवीकरण शुल्क संस्थाको नीति र आन्तरिक कार्यविधिमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(४) बचत र ऋणको ब्याजदर बीचको अन्तर पाँच प्रतिशतभन्दा बढी गर्न पाईने छैन ।

(५) संस्थाले प्रदान गरेको ऋणमा लाग्ने ब्याजलाई मूल ऋणमा पूँजीकृत गरी सोको आधारमा ब्याज लगाउन पाइने छैन ।

(६) संस्थाले कुनैपनि कम्पनीको शेयर खरीद गर्न सक्ने छैन ।

तर ,

(क) संस्थाको दायित्वप्रतिकूल नहुने गरी संस्थाले स्वप्रयोजनको लागि अचल सम्पत्ति खरीद तथा पूर्वाधार निर्माण एवं संस्था र सदस्यहरूको हितमा उत्पादन र सेवाको क्षेत्रमा प्राथमिक पूँजी कोष परिचालन गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(ख) यो ऐन प्रारम्भ हुनु अघि कुनै संस्थाले कुनै कम्पनीको शेयर खरीद गरेको भएमा त्यस्तो शेयर यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्ष भित्र बिक्री गरिसक्नु पर्नेछ ।

(ग) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाले यो ऐन प्रारम्भ हुनुअघि दर्ता भएका साना किसानद्वारा प्रवर्द्धित वित्तीय संस्थाको □□□ खरीद गर्न बाधा पर्नेछैन ।

(□) संस्थाले प्राथमिक पूँ□ □□□□ पन्ध्र गुणासम्म बचत संकलन गर्न सक्नेछ ।

(□) संस्थाले दर्ता गर्दाका बखतका सदस्यबाहेक अन्य सदस्यलाई सदस्यता प्राप्त गरेब□ तीन महिना अवधि व्यतित नभई त्र□ □ लगानी गर्न सक्ने छैन ।

४०. सन्दर्भ व्याजदर सम्बन्धी व्यवस्था : (१) संघ, प्रदेश र नगरपालिकाले बचत तथा □□को सन्दर्भ व्याजदर तोक्न सक्नेछ

(□) □□□□□ (□) बमोजिम तोकिएको सन्दर्भ व्याजदर संस्थाका लागि निर्देशक व्याजदर □□□ □

४१. व्यक्तिगत बचतको सीमा: संस्थामा सदस्यको व्यक्तिगत बचतको सीमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद – ८
आर्थिक स्रोत परिचालन

४२. शेयर बिक्री तथा फिर्ता सम्बन्धी व्यवस्था:(१) संस्थाले आफ्नो सदस्यलाई शेयर बिक्री गर्न सक्नेछ।

(□) □□□□□ (□) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि संस्थाले एकै सदस्यलाई आफ्नो कुल शेयर पूँजीको बीस प्रतिशतभन्दा बढी हुने गरी शेयर बिक्री गर्न □□ □

□□ □□, प्रदेश सरकार वा स्थानी□ □□को पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व वा नियन्त्रण भएको संस्था वा निकायको हकमा यो बन्देज लागू हुने छैन।

(□) संस्थाको शेयरको अंकित मूल्य प्रति शेयर एक सय रुपैयाँ हुनेछ ।

(□) संस्थाको शेयरपूँजी विनियममा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

(□) संस्थाले खुला बजारमा शेयर बिक्री गर्न पाउने छैन

(□) संस्थाको मूलधनको रुपमा रहेको कुनै सदस्यको शेयर सोही संस्थाको त्र□ □□ दायित्व बाहेक अन्य कुनै ऋण वा दायित्व बापत लिलाम बिक्री गरिने छैन□ □

४३. रकम फिर्ता तथा खाता सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था:(१) कुनै सदस्यले संस्थाको सदस्यता त्याग गरी शेयर रकम फिर्ता लिन चाहेमा निजको कुनै दायित्व भए त्यस्तो दायित्व भुक्तान गरेको मितिले एक महिनाभित्र निजको बाँकी रकम निजलाई फिर्ता गर्नु पर्नेछ ।

(□) कुनै सदस्यले संस्थामा जम्मा गरेको बचत फिर्ता माग गरेमा निजको कुनै दायित्व भए त्यस्तो दायित्व कट्टा गरी बाँकी रकमफिर्ता गर्नु पर्नेछ । तर अवधि तोकिएको बच□□□ फिर्ता तोकिएको अवधि पछि मात्र हुनेछ ।

(□) सहकारी संस्थाले सबै प्रकारका बचत खाताहरू सञ्चाल□ गर्न सक्नेछ ।

४४. ऋण वा अनुदान लिन सक्ने:(१) संस्थाले स्वदेशी वा विदेशी बैंक वा वित्तीय संस्था वा अन्य निकाय□□ □□ वा अनुदान लिन वा त्यस्तो निकायसँग साझेदारीमा काम गर्न सक्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) मा जुन सुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाले विदेशी बैंक वा वित्तीय संस्था वा अन्य निकायबाट ऋण वा अनुदान लिन वा त्यस्तो निकायसँग साझेदारीमा काम गर्न अघि नगरपालिकाको सिफारिशमा संघीय का□□□ बमोजिम स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) □□□□□ विदेशी बैङ्क वा निकायबाट □□ वा अनुदान लिन स्वीकृतिको लागि प्रचलित □□□□ बमोजिमको विवरण सहित दर्ता अधिकारी समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा दर्ता अधिकारीले कार्यपालिकामा प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिमको प्रस्ताव कार्यपालिकाले उपयुक्त देखेमा स्वीकृतिको लागि सम्बन्धित सङ्घीय मन्त्रालयम सिफारिश गरी पठाउन सक्नेछ ।

४५. <u>नगरपालिकाको सुरक्षण प्राप्त गर्न सक्ने:</u>(१) संस्थाले विदेशी बैङ्क वा निकायसँग लिने ऋण□□ सुरक्षण प्राप्त गर्नु पर्ने भएमा तोकिए बमोजिमको विवरणहरू सहित दर्ता अधिकारी समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा दर्ता अधिकारीले नगर प्रमुख मार्फत कार्यपालिकामा प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ ।

(□)□□□□□ (□) बमोजिम प्राप्त प्रस्ताव उपयुक्त देखिएम कार्यपालिकाले प्रचलित □□□□बमोजिम तोकिएको आधारमा सुरक्षण प्रदान गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद –९
<u>संस्थाको कोष</u>

४६. <u>संस्थाको कोष:</u> संस्थाको कोषमा देहाय बमोजिमको रकम रहनेछ :–

(□) शेयर बिक्रीबाट प्राप्त रक□,
(□) बचतको रुपमा प्राप्त रक□,
(□) □□को रुपमा प्राप्त रक□□,
(□) □□ □□ प्रदेश □□□□□ □□ नगरपालिकाबाट प्राप्त अनुदा□ □□□,
(□) विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाबाट प्राप्त अनुदा□ □□ □□□□□□□ □□□,
(□) व्यवसायिक कार्यबाट आर्जित रकम,
(□) सदस्यता प्रवेश शुल्क,
(□) संस्थाको नाममा प्राप्त ने अन्य जुनसुकै रकम ।

४७. <u>जगेडा कोष:</u>(□) संस्थामा एक जगेडा कोष रहनेछ ।

(□) □□□□□ (□) □□□□□□□ □□□□ □□□□ □□□□□□□ □□□ □□□□□□□

(□) आर्थिक वर्षको खूद नाफा रकमको कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत रकम,
(□) कुनै संस्था,संघ वा निकायले प्रदान गरेको पुँजीगत अनुदान रकम,
(□) स्थिर सम्पत्ति बिक्रीबाट प्राप्त रकम,
(□) अन्य स्रोतबाट प्राप्त □□□ □

(□) □□□□□ (□) □□□□□□□ □□□□ कोष अविभाज्य हुनेछ ।

४८. <u>संरक्षित पुँजी फिर्ता कोष:</u> (१) संस्थामा एक संरक्षित पुँजी फिर्ता कोष रहनेछ ।

(□) □□□ □□ □□□□□□□ □□□□ □□□□□ □□ □□□□□ □□□□□ (□) को खण्ड (□) □□□□□□□ □□□ छुट्या बाँकी □□□□ रकमको कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत रकम □□□□□ (□) □□□□□□□ □□□□□ वार्षिक रुपमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिमको रकम सदस्यले गरेको तोकिए बमोजिमको वार्षिक कारोबारको आधारमा सम्बन्धित सदस्यलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

४९. <u>सहकारी प्रवर्द्धन कोषसम्बन्धी व्यवस्था:</u> (१) संस्थाले सहकारी व्यवसायको प्रवर्द्धन गर्नको लागि □□□ □□ □□□□□ □□□□ □□□□□ □□ □□□□□ □□□□□ (□) को खण्ड (□) □□□□□□□ □□□ छुट्या बाँकी □□□□ □□□□□ शून्य दशमलव पाँच प्रतिशतले हुन आउने रकम सहकारी प्रवर्द्धन कोष खडा □□ □□□□□ वार्षिक रुपमा □ पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) □□□□□□□ □□□को उपयोग प्रचलित □□□□को आधारमा तोकिए □□□□□ □□□□ □

५०. <u>अन्य कोष सम्बन्धी व्यवस्था:</u>(१) दफा □□, □□, □□ □ □□ मा उल्लिखित कोषका अतिरिक्त संस्थामा सहकारी शिक्षा कोष,शे□□ □□□□□ □□□ □□□□□ □□किए बमोजिमका अन्य कोषहरू रहन सक्ने छन् ।

(□) □□□□□ (□) □□□□□□□ □□□मा वार्षिक रुपमा रकम जम्मा र सो कोषको उद्देश्य पूर्तिका लागि कोषमा जम्मा भएको रकमको उपयो विनियममा तोकिए बमोजिम गर्न सकिनेछ ।

(□) संस्थाका सदस्यहरूलाई लाभांश वितरण गर्दा उपब□□ (□) □□□□□□□ □□□ □□□□□ □□□मा वार्षिक रुपमा रकम जम्मागरी सोही कोषबाट लाभांश वितरण गर्नु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) □□□□□ लाभांश वितरण गर्दा एक वर्षको शेयर लाभांशको रकम □□□ □□□□□ पन्ध्र प्रतिशतभन्दा बढी हु□□□□□ □

परिच्छेद –१०

<u>अभिलेख र सूचना</u>

५१. <u>अभिलेख राख्नु पर्ने:</u> (□) संस्थाले साधारणसभा, समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति तथा उपसमितिहरूको बैठकका निर्णय तथा काम कारबाहीको अद्यावधिक अभिलेख सुरक्षित साथ राख्नु पर्नेछ ।

(□) संस्थाले कारोबारसँग सम्बन्धित तथा अन्य आवश्यक अभिलेखहरू तोकिएबमोजिम सुरक्षित साथ राख्नु पर्नेछ ।

(□) सदस्यले संस्थामा □□□□□ (□) □ (□) □□□□ □ विवरण माग गरेमा उपलब्ध □□□□□पर्नेछ ।

५२. <u>विवरण उपलब्ध गराउनु पर्ने :</u>(१) संस्थाले देहायका विवरण सहितको प्रतिवेदन प्रत्येक चौमासिक समाप्त भएको सात दिनभित्र दर्ता अधिकारी समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ :

(क) कारोबारको चौमासिक प्रतिवेदन,

(ख) तरलताको अवस्था,

(ग) दर्ता अधिकारीले समय समयमा तोकिदिएको अन्य चौमासिक विवरण

(□) संस्थाले देहायका विवरणहरू सहितको प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिना भित्र दर्ता अधिकारी समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ;

(□) कारोबारको वार्षिक प्रतिवेदन र लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

(□) वार्षिक कार्यक्रम नीति तथा योजना,

(□) खुद बचत सम्बन्धी नीति तथा योजना,

(□) सञ्चालकको नाम तथा बाँकी कार्यावधिको सूची,

(□) साधारणसभाको बैठक सम्बन्धी जानकारी,

(□) शेयर सदस्य संख्या र शेयरपुँजी,

(□) सञ्चालक वा सदस्यले लिएको ऋण तिर्न बाँकी रहेको रकम,

(□) दर्ता अधिकारीले समय समयमा तोकिदिएको अन्य वार्षिक विवरण

परिच्छेद – ११
लेखा र लेखापरीक्षण

५३. **कारोबारको लेखाः** (□) संस्थाको कारोबारको लेखा दोहोरो अभिलेख प्रणाली (प्रोद्भावी आधारित □□विधि) अनुसार कारोबारको यथार्थ स्थिति स्पष्टरुपमा देखिने गरी राख्नु पर्नेछ ।

(□) लेखा अभिलेख गर्दा प्रचलित कानून बमोजिमको लेखामान (एकाउन्टिङ स्टयाण्डर्ड) र तोकिए बमोजिमका अवलम्बन गर्नुपर्ने अन्य शर्त तथा व्यवस्था पालना गर्नु पर्नेछ ।

५४. **लेखापरीक्षण :** (□) संस्थाले प्रत्येक आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण सो आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र प्रचलित कानून बमोजिम इजाजतपत्र प्राप्त लेखापरीक्षकद्वारा गराउनु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिमको अवधिभित्र कुनै संस्थाले लेखापरीक्षण नगराएको पाइएमा दर्ता अधिकारीले त्यस्तो संस्थाको लेखापरीक्षण इजाजत प्राप्त लेखापरीक्षकबाट गराउन सक्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम लेखापरीक्षण गराउँदा लेखापरीक्षकलाई दिनु पर्ने पारिश्रमिक लगायतको रकम सम्बन्धित संस्थाले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) □□ (□) बमोजिम लेखापरीक्षकले गरेको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन अनुमोदनको लागि साधारणसभासमक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम पेश भएको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन साधारणसभाबाट अनुमोदन हुन नसकेमा पुनः लेखापरीक्षणको लागि साधारणसभाले दफा □□ को अधीनमा रही अर्को लेखापरीक्षक नियुक्त गर्नेछ ।

५५. **लेखापरीक्षकको नियुक्ति :** (१) संस्थाको लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्य गर्न प्रचलित कानून □□□□□ इजाजतपत्र प्राप्त लेखापरीक्षकहरू मध्येबाट साधारणसभाले एकजना लेखापरीक्षक नियुक्ति गरी पारिश्रमिक समेत तोक्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम लेखापरीक्षक नियुक्त गर्दा एउटै व्यक्ति,फर्म वा कम्पनीलाई लगातार तीन आर्थिक वर्षभन्दा बढी हुने गरी नियुक्त गर्न सकिने छैन ।

५६. <u>लेखापरीक्षकमा नियुक्त हुन नसक्ने</u> :(१) देहायका व्यक्ति लेखापरीक्षकमा नियुक्त हुन तथा नियुक्त □□सकेको भए सो पदमा बहाल रहन सक्ने छैन ।

(□) सहकारी संस्थाको सञ्चालक,

(□) सम्बन्धित संस्थाको सदस्य,

(□) सहकारी संस्थाको नियमित पारिश्रमिक पाउने गरी नियुक्त सल्लाहकार वा कर्मचारी,

(□) लेखापरीक्षण सम्बन्धी कसूरमा सजाय पाएको तीन वर्षको अवधि भुक्तान □□□□□,

(□) दामासाहीमा परेको,

(□) भ्रष्टाचार, ठगी वा नैतिक पतन हुने अन्य फौजदारी □□□□□ □□□□ पाएको पाँच वर्ष भुक्तान नभएको,

(□) सम्बन्धित संस्थासँग स्वार्थ बाझिएको व्यक्ति ।

(□) लेखापरीक्षकले नियुक्त हुनुअघि उपर (□) □□□□□ □ □□ अयोग्य नभएको □□□ संस्था समक्ष स्वघोषणा □र्नु पर्नेछ ।

(□) कुनै लेखापरीक्षक आफ्नो कार्यकाल समाप्त नहुँदै कुनै संस्थाको लेखापरीक्षण गर्न अयोग्य भएमा वा संस्थाको लेखापरीक्षकको पदमा कायम रहन नसक्ने स्थिति उत्पन्न भएमा निजले लेखापरीक्षण गर्नुपर्ने वा गरिरहेको काम तत्काल रोकी सो कुराको जानकारी लिखित रुपमा संस्थालाई दिनु पर्नेछ ।

(□) □□□संस्थामा □□□□□ (□) बमोजिम लेखापरीक्षण हुन नसकेमा वा नियुक्त भएको लेखापरीक्षकको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न नहुँदा नै मृत्यु भएमा विशेष साधारण सभा मार्फत अर्को लेखापरीक्षकको नियुक्ति गर्नु पर्नेछ ।

(□) यस दफाको प्रतिकूल हुनेगरी नियुक्त भएको लेखापरीक्षकले गरेको लेखापरीक्षण मान्य हुने छैन ।

परिच्छेद – १२

<u>छूट, सुविधा र सहुलियत</u>

५७. <u>छूट, सुविधा र सहुलियतः</u> (१) संस्थालाई प्राप्त हुने छूट, सुविधा र सहुलियत संघीय वा प्रदेश □□□□ □□□□□ □□□ □

(□) □□□□□ (□) □□ उल्लिखित □□, सुविधा र सहुलियत बाहेक संस्थालाई प्राप्त हुने अन्य □□, सुविधा र सहुलियत तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-१३

<u>ऋण लगानी, असुली तथा बाँकी बक्यौता</u>

५८. <u>ऋण लगानी र असूल गर्ने</u>:(१) संस्थाले □□ लगानी गर्दा पर्याप्त धितो वा सुरक्षणको सुनिश्चिता गरी □□ लगानी गर्नु पर्नेछ।

(□) संस्थाले □□ लगानी गर्न □□ लगानी नीति र आन्तरिक कार्यविधि बनाइ सो□□ कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।

(□) संस्थाले लगानीमा रहेको □□ किस्ता र ब्या□ □□लीमा पहल र ताकेता गर्नु पर्नेछ । लगानीमा रहेको ऋ□ असूली कार्ययोजना बना□ कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ ।

(□) संस्थाले उन्पचास प्रतिशत भन्दा बढी सञ्चालकल□□ □□□□□□ □□ लगानी गर्न □□□□□□□ □

(□) संस्थाले □□ लगानी गर्दा पर्याप्त धितो वा सुरक्षणको सुनिश्चित नगरी □□ लगानी गरेको देखिएमा दर्ता अधिकारी दफा ६१ र □□ अनुसार गर्न बाध्य हुने छैन ।

(□) संस्थाले □□ लगानी गर्दा पर्याप्त धितो वा सुरक्षणको सुनिश्चिता नगरी □□ लगानी गरेको अवस्थामा त्यस्तो ऋ□ असूली प्रति ऋ□ लगानीमा संलग्न संचालक, □□ □□□□ उपसमिति, धितो मूल्याङ्कन समितिका पदाधिकारी र कार्यकारी प्रमुख वा व्यवस्थापक जिमेवार □□□□□

(□) कुनै सदस्यले संस्थासँग गरेको □□ सम्झौता वा शर्त कबुलियतको पालना नगरेमा, लिखतको भाखाभित्र □□□□ □□□, ब्याज र हर्जाना चुक्ता नगरेमा त्यस्तो सदस्यले □□ लिँ□ राखेको धितोलाई तोकिए बमोजिम सम्बन्धित संस्थाले लिलाम बिक्री गरी वा अन्य कुनै व्यवस्था गरी आफ्नो साँवा, ब्याज □□□ उपर सक्नेछ ।

(□) □□□□ (□) □□□□□ धितो सम्बन्धित संस्था आफैले सकारे पश्चात् ऋणीले साँवा ब्याज दुवै भुक्तानी गरी धितो बापतको सम्पत्ति फिर्ता लिन चाहेमा फिर्ता गर्नु पर्नेछ □

(□) कुनै सदस्यले संस्थामा राखेको धितो कुनै किसिमले कसैलाई हक छोडिदिएमा वा अन्य कुनै कारणबाट त्यस्तो धितोको मूल्य घट्न गएमा त्यस्तो ऋणीलाई संस्थाले निश्चित म्याद दिई थप धितो सुरक्षण राख्न □□□□ सक्नेछ □

(□□) □□□□ (□) □□□□□ ऋणीले थप धितो नराखेमा वा उपदफा □) □ (□) बमोजिमको धितोबाट पनि साँवा, ब्याज र हर्जानाको रकम □□□ □□□ □□ □□□□□ संस्थाले त्यस्तो ऋणीको हक लाग्ने अन्य जायजेथाबाट पनि साँवा, ब्याज र हर्जना □□□ उपर गर्न सक्नेछ □

(□□) □□ □□ □□□□□ लिलाम बिक्री गरी संस्थामा प्राप्त भएको रकमबाट □□□, ब्याज र हर्जना असू□ □□□ गर्दा अ□□ □□□ गर्नु पर्ने साँ□□, ब्याज र हर्जानाको रकम तथा यस प्रक्रियामा लागेको खर्चको रकम कट्टा गरी बाँकी रहन आएको रकम सम्बन्धित ऋणीलाई फिर्ता दिनु पर्नेछ ।

(□□) यस दफा बमोजिम कुनै संस्थाले ऋणीको धितो वा अन्य जायजेथालिलाम बिक्री गर्दा लिलाम सकार्ने व्यक्तिको नाममा सो धितो वा जायजेथा प्रचलित कानून बमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गर्नको लागि सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनेछ र सम्बन्धित कार्यालयले पनि सोही बमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गरी सोको जानकारी सम्बन्धित संस्थालाई दिनु पर्नेछ ।

(□□) यस दफा बमोजिम धितो राखेको सम्पत्ति लिलाम बिक्री गर्दा कसैले सकार नगरेमा त्यस्तो सम्पत्ति सम्बन्धित संस्था आफैंले सकार गर्न सक्नेछ ।

(□□) □□□□□ (□) बमोजिम आफैंले सकार गरेमा त्यस्तो सम्पत्ति सम्बन्धित संस्थाको □□□□ रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गर्न सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनेछ र त्यसरी लेखी आएमा सम्बन्धित कार्यालयले सोही बमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गरी दिनु पर्नेछ ।

५९. <u>कालो सूची सम्बन्धी व्यवस्था:</u>(□) संस्थाबाट □□ लिई रकमको अपचलन गर्ने वा तोकिएको समयावधि भित्र ऋ□को साँवा व्याज फिर्ता नगर्ने सदस्यको नाम नामेशी सहित कालोसूची प्रकाशन गर्न सक्नेछ।

(□) □□□□□ (□) □□□□□ कालोसूची प्रकाशन गर्ने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए □□□□□ □□□□

६०. <u>कर्जा सूचना केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था</u>: कर्जा सूचना केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून □□□□□ □□□ □

६१. <u>बाँकी बक्यौता असूल उपर गर्ने:</u> कसैले संस्थालाई तिर्नु बुझाउनु पर्ने रकम नतिरी बाँकी राखेमा त्यस्तो रकम र सोको व्याज समेत दर्ता अधिकारीले त्यस्तो व्यक्तिको जायजेथाबाट असूल उपर गर्न सहयोग गरी दिनु पर्नेछ ।

६२. <u>रोक्का राख्नलेखी पठाउने</u>: (□) □स्था वा दर्ता अधिकारीले दफा ५८ को □□□□□ (□) (□) (□) (□□) (□□) (□□) (□□) □ (□□) □□□ □□□ □□ को प्रयोजनको लागि कुनै व्यक्तिको खाता, जायजेथाको स्वामित्व हस्तान्तरण, नामसारी वा बिक्री गर्न नपाउने गरी रोक्का राख्न सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन सक्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम रोक्काको लागि लेखी आएमा सम्बन्धित निकायले प्रचलित □□□□ बमोजिम त्यस्तो व्यक्तिको खाता,जायजेथाको स्वामित्व हस्तान्तरण, नामसारी वा बिक्री गर्न नपाउने गरी रोक्का राखी दिनु पर्नेछ ।

६३. <u>अग्राधिकार रहने</u>:कुनै व्यक्तिले संस्थालाई तिर्नु पर्ने ऋण वा अन्य कुनै दायित्व नतिरेमा त्यस्तो व्यक्तिको जायजेथामा संघ, प्रदेश र नगरपालिकाको कुनै हक दावी भए त्यसको लागि रकम छुट्या बाँकी रहन आएको रकममा संस्थाको अग्राधिकार रहनेछ ।

६४. <u>कारबाही गर्न बाधा नपर्ने</u>: संस्थाले □□ असूली गर्ने सम्बन्धमा कुनै व्यक्ति वा सहकारी संस्था □□र चलाएको कुनै कारबाहीका कारणबाट त्यस्तो व्यक्ति वा संस्था उपर यस ऐन तथा प्रचलित □□□□ □□□□□□ □□□□□□मा कारबाही चलाउन रोक लगाएको मानिने छैन ।

परिच्छेद-१४

<u>एकीकरण, विघटन तथा दर्ता खारेज</u>

६५. <u>एकीकरण तथा विभाजन सम्बन्धी व्यवस्था :</u>(१) यस ऐनको अधीनमा रही दुई वा दुईभन्दा बढी संस्थाहरू एक आपसमा गाभिइ एकीकरण गर्न वा एक संस्थालाई भौगोलिक का क्षेत्रको आधारमा दुई वा दुईभन्दा बढी संस्थामा विभाजन गर्न सक्नेछन् ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम एकीकरण वा विभाजनको प्रारम्भ सम्बन्धी निर्णय र एकीकरण वा विभाजनको अन्तिम निर्णय साधारण स□□□□ □□□□

(□) □□□□□ (□) बमोजिम एकीकरण वा विभाजन गर्ने निर्णय गर्दा एकीकरण वा विभाजनका शर्त र कार्यविधि समेत खुलाउनु पर्नेछ।

(□) संस्था एकीकरण हुँदा संस्थाहरूको सम्पूर्ण चल अचल सम्पति नयाँ बन्ने संस्थाको □□□ □

(□) संस्था विभाजन हुँदा संस्थाहरूक सम्पूर्ण चल अचल सम्पतिको विभाजन तोकिए □□□□□ □□□ □

६६. <u>विघटन र दर्ता खारेजः</u> (१) कुनै संस्थामा देहायको अवस्था विद्यमान भएको उल्लेख गरी साधारणसभाको तत्काल कायम रहेका दुई तिहाइ बहुमत सदस्यको निर्णयबाट त्यस्तो संस्थाको विघटन गर्ने निर्णय गरेमा दर्ता खारेजीको स्वीकृतिका लागि समितिले दर्ता अधिकारी समक्ष निवेदन दिनसक्नेछ :–

(□) विनियममा उल्लिखित उद्देश्य तथा कार्य हासिल गर्न सम्भव नभएमा,

(□) सदस्यको हित गर्न नसक्ने भएमा ।

(□) □□□□□ (□) □□□□□ प्राप्त निवेदनग□□□□□ गर्दा त्यस्तो संस्थाको विघटन गर्न उपयुक्त देखिए□ दर्ता अधिकारीले त्यस्तो संस्थाको दर्ता खारेज गर्न सक्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दर्ता अधिकारीले देहा□□□ अवस्थामा मात्र संस्थाको दर्ता खारेज गर्न सक्नेछ :–

(□) लगातार दुई वर्षसम्म कुनै कारोबार नगरी निष्क्रिय रहेको पाइएमा,

(□) □□ संस्थाले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली विपरीतको कार्य बारम्बार गरेमा,

(□) विनियममा उल्लिखित उद्देश्य विपरीत कार्य गरेमा,

(□) सहकारी मूल्य,मान्यता र सिद्धान्त विपरीत कार्य गरेमा,

(□) □□□ □□ □□ □□□□□ □ □□□□□□□ सिफारिश भ□□□ □

(□) □□□□□ (□) □□ (□) □□□□□ दर्ता खारेज गर्नु अघि दर्ता अधिकारीले त्यस्तो संस्थालाई □□□□□को लागि पन्ध्र दिनकोसमय दिनु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) □□ (□) बमोजिम संस्थाको दर्ता खारेज भएमा त्यस्तोसंस्था विघटन भएको मानिनेछ ।

(□) □□□□□ (□) □□ (□) बमोजिम संस्थाको दर्ता खारेजी भएमा त्यस्तो संस्थाको दर्ता प्रमाणपत्र स्वतः रद्द भएको मानिनेछ ।

६७. <u>लिक्वीडेटरको नियुक्ति :</u>(१) दफा □□ बमोजिम कुनै संस्थाको दर्ता खारेज गर्ने निर्णय भएमा दर्ता अधिकारीले□तोकिए बमोजिमको योग्यता भएको लिक्वीडेटर नियुक्त गर्नेछ । (□) □□□□□ (□) □□□□□ लिक्वीडेटर नियुक्त गर्दा तोकिएको र□□□सम्मको सम्पति भएको संस्थाको □□□□ दर्ता अधिकारीको सिफारिशमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले कुनै अधिकृतस्तरका कर्मचारीलाई लिक्वीडेटर नियुक्ति गर्न सक्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) □□□□□ नियुक्तलिक्वीडेटरको काम, कर्तव्य र अधिकार, पारिश्रमिक, लिक्वीडेर□□ □वधि र लिक्वीडेसन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

६८. <u>लिक्वीडेशन पछिको सम्पत्तिको उपयोगः</u> □□□संस्थाको लिक्वीडेशन पश्चात् सबै दायित्व भुक्तान गरी बाँकी रहन गएको सम्पत्तिको उपयोग □□किए □□□□□ □□□ □

परिच्छेद –१५
दर्ता अधिकारी

६९. <u>दर्ता अधिकारीः</u> (१) □□ ऐन अन्तर्गत दर्ता अधिकारीले गर्नुपर्ने कार्यहरू प्रमुख प्रशासकीय वा निजले तोकेको अधिकृत स्तरको कर्मचारीले गर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिमको दर्ता अधिकारीले यस ऐन बमोजिम आफूमा रहेको कुनै वा सम्पूर्ण अधिकार कार्यालयको सहकारी हेर्ने शाखाको अधिकृतस्तरको कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम प्रत्यायोजन गर्न सहकारी शाखामा अधिकृत स्तरको कर्मचारी नभएमा आफू मातहतको अधिकृतस्तरको कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ।

७०. <u>दर्ता अधिकारी काम,कर्तव्य र अधिकारः</u> दर्ता गर्ने अधिकारीको काम,कर्तव्य तथा अधिकार देहाय □□□□□ □□□ □

(□) यस ऐनमा र प्रचलित का□□मा उल्लिखित कार्य गर्ने,

(□) संस्थाको विनियम, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, निर्देशिका, मापदण्ड, कार्यविधि र अन्य प्रचलित कानून प्रतिकूल नहुने गरी स्वीकृत गरीदिने,

(□) संस्थाको साधारण सभाबाट पारित संशोधित विनियम यो □□, यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, निर्देशिका, मापदण्ड, कार्यविधि र अन्य प्रचलित कानून प्रतिकूल नहुने गरी स्वीकृत गरीदिने,

(□) तोकिएबमोजिमको अन्य कार्य गर्ने ।

परिच्छेद –१६
निरीक्षण तथा अनुगमन

७१. <u>निरीक्षण तथा अभिलेख जाँच गर्नेः</u>(१) दर्ता अधिकारीले कार्ययोजना □□□□ संस्थाको नियमित निरीक्षण तथा अभिलेख परीक्षण आफू वा आफ्नो प्रतिनिधि मार्फत गर्न, गराउनु पर्नेछ । यस्तो निरीक्षण तथा अभिलेख परीक्षण आकस्मिक रुपमा पनि गर्न सकिनेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम निरीक्षण वा अभिलेख जाँच गर्दा दर्ता अधिकारीले माग गरेको जानकारी सम्बन्धित संस्थाले उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(□) निरीक्षण अभिलेख □□□ सम्बन्धी सूचकहरू तोकिएबमोजि □□□ □

(□) □□□□□ (□) बमोजिम निरीक्षण वा हिसाब जाँच गर्दा कुनै संस्थाको काम कारबाही □□ □□, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, निर्देशिका, मापदण्ड वा कार्यविधि बमोजिम □□□□ □□□□□□ दर्ता अधिकारीले सम्बन्धित संस्थालाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु त्यस्तो संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

(□) संस्थामा संघ र प्रदेश □□□□ बमोजिम हुने निरीक्षण तथा अभिलेख परीक्षणलाई यो दफाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।

(□) कुनै संस्थामा उपदफा (□) बमोजिम निरीक्षण तथा अभिलेख परीक्षण भएमा सोको प्रतिवेदन दर्ता अधिकारीले निरीक्षण तथा अभिलेख परीक्षण गर्ने निकायसँग माग गर्न सक्नेछ ।

७२. <u>छानबीन गर्न सक्ने :</u>(१) कुनै संस्थाको व्यवसायिक कारोबार सन्तोषजनक नभएको, सदस्यको हित विपरीत काम भएको वा सो संस्थाको उद्देश्य विपरीत कार्य गरेको भनी त्यस्तो संस्थाको कम्तीमा पाँच प्रतिशत सदस्यले छ□□□□को लागि निवेदन दिएमा दर्ता अधिकारीले त्यस्तो संस्थाको □□□□□ □□□□□पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) □□□□□ □□□□□ गर्दा माग गरेको विवरण वा कागजात उपलब्ध □□□□ □□योग गर्नु सम्बन्धित संस्था वा समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

(□) □□□□□ (□) □□□□□ गरिएको □□□□□को जानकारी सम्बन्धित संस्थालाई लिखित रुपमा दिनु पर्नेछ ।

(□) □□ □□□ □□□□□ गरिएको□□□□□बाट दिएको सुझाव सम्बन्धित संस्थाले पालना गर्नु पर्नेछ ।

७३. <u>बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने संस्थाको निरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी विशेष व्यवस्था :</u> (१) □□□ □□□ □□को मुख्य कारोबार गर्ने संस्थाले तोकिए बमोजिम अनुगमन प्रणाली अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।

(□) दर्ता अधिकारीले□□□□ □□□ □□को कारोबार गर्ने संस्थाको तोकिए बमोजिमको अनुगमन प्रणालीमा आधारित भई निरीक्षण तथा अनुगमन गर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम संस्थाको निरीक्षण तथा अनुगमन कार्यमा दर्ता अधिकारीले□ आवश्यकता अनुसार अन्य निकायको सहयोग लिन सक्नेछ ।

(□) □□ □□□ □□□□□ गरिएकोनिरीक्षण तथा अनुगमनबाट दिएको सुझाव सम्बन्धित संस्थाले पालना गर्नु पर्नेछ ।

७४. <u>वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने:</u>(१) दर्ता अधिकारीले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले छ महिनाभित्र संस्थाको निरीक्षण सम्बन्धी एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिमको प्रतिवेदनमा देहायका विवरणहरू खुलाउनु पर्नेछः–

(□) दर्ता भएका र सञ्चालनमा रहेका संस्थाको विवरण र सञ्चालनमा रहेका संस्थाको कारोबार,

(□) □□□□□ गरिएका संस्थाको संख्या तथा आर्थिक कारोबारको विवरण,

(□) संस्थामा सहकारी सिद्धान्त र यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, विनियम तथा आन्तरिक कार्यविधिको पालनाको अवस्था,

(□) □स्थाका सदस्यले प्राप्त गरेको सेवा सुविधाको अवस्था,

(□) संस्थाको क्रियाकलापमा सदस्यको सहभागिताको अनुपात,

(□) संस्थालाई नगरपालिकाबाट प्रदान गरिएको वित्तीय अनुदान तथा छ□□ सुविधाको सदुपयोगको अवस्था,

(□) संस्थाको आर्थिक क्रियाकलाप तथा वित्तीय अवस्था सम्बन्धी तोकिए बमोजिमका विवरण,

(□) संस्थामा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको अवस्था,

(□) संस्थामा सुशासन तथा जिम्मेवारीको अवस्था,

(□) संस्थामा रहेका कोषको विवरण,

(□) संरक्षित पूँजी फिर्ता कोषवितरणको अवस्था,

(□) सहकारीको नीति निर्माणमा सहयोग पुग्ने आवश्यक कुराहरू,

(□) सहकारी संस्थाको दर्ता, खारेजी तथा विघटन सम्बन्धी विवरण,

(□) संस्थाले सञ्चालन गरेको दफ □□ □□□□□□□ □□□□र, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजनाको विवरण,

(□) तोकिए बमोजिमका अन्य विवरण ।

७५. <u>आपसी सुरक्षण सेवा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था :</u> संस्थाले विमा समितिबाट स्वीकृत योजना□□ शर्त बन्देज अनुसार आफ्ना सदस्यहरूको बालीनाली वा वस्तुभाउमा □□□□ क्षतिको निश्चित अंशपूर्ति गर्ने गरी आपसी सुरक्षण सेवा सञ्चाल□ गर्न सक्नेछ ।

७६. <u>स्थिरीकरण कोष सम्बन्धी व्यवस्था:</u> बचत तथा □□ विषयगत संस्थाहरूले सम्भावित □□□□□□ संरक्षण का लागि प्रचलित क□□□मा व्यवस्था भए बमोजिम खडा हुने स्थिरीकरण कोषमा सहभागी हुन सक्नेछन् ।

परिच्छेद -१७

<u>समस्याग्रस्त संस्थाको व्यवस्थापन</u>

७७. <u>संस्था समस्याग्रस्त भएको घोषणा गर्न सकिने:</u> (१) यस ऐन ब□□□□ गरिएको निरीक्षण वा हिसाब जाँचबाट कुनै संस्थामा देहायको अवस्था विद्यमान रहेको देखिए□□ दर्ता अधिकारीको सिफारिशम□ कार्यपालिकाले त्यस्तो संस्थालाई समस्याग्रस्त संस्थाको रुपमा घोषणा गर्न सक्नेछ:

(□) सदस्यको हित विपरीत हुने गरी कुनै कार्य गरेको,

(□) संस्थाले पूरा गर्नुपर्ने वित्तीय दायित्व पूरा नगरेको वा भुक्तानी गर्नुपर्ने दायित्व भुक्तानी गर्न नसकेको वा भुक्तानी गर्न नसक्ने अवस्था भएको,

(□) सदस्यहरूको बचत निर्धारित शर्त बमोजिम फिर्ता गर्न नसकेको,

(□) □□ □□, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम तथा विनियम विपरीत हुने गरी संस्था सञ्चालन भएको,

(□) संस्था दामासाहीमा पर्न सक्ने अवस्थामा भएको वा उल्लेखनी□ रुपमा गम्भीर आर्थिक कठिनाइ भोगिरहेको,

(□) कुनै संस्थाले सदस्यको बचत रकम फिर्ता गर्नु पर्ने अवधिमा फिर्ता नगरेको भनी त्यस्तो संस्थाकाकम्तीमा र्□स प्रतिशत वा बीर□ जना मध्ये जुन कम हुन्छ सो बराब□ सदस्यहरूले दर्ता अधिकारीसमक्ष निवेदन दिएकोमा □□□□□ गर्दा खण्ड (क) देखि (ङ) सम्मको कुनै अवस्था विद्यमान भएको □

(□) □□□□□ (□) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रचलित क□□□ □□□□□ □□□ गरेको आयोगले कुनै संस्थालाई समस्याग्रस्त संस्था घोषणा गर्न सिफारिश गरेमा वा समस्याग्रस्त भनी पहिचान गरेकोमा वा त्यस्तो आयोगमा परेको उजूरी संख्या, औचित्य समेतको आधारमा कार्यपालिकाले त्यस्तो संस्थालाई समस्याग्रस्त संस्था घोषणा गर्न सक्नेछ ।

७८. <u>समस्याग्रस्त संस्थाको व्यवस्थापन समितिको गठन:</u> (१) दफा ७७ बमोजिम समस्याग्रस्त संस्था घोषणा भएकोमा त्यस्तो संस्थाको सम्पत्ति व्यवस्थापन तथा दायित्व भुक्तानी सम्बन्धी कार्यका लागि व्यवस्थापन समितिको गठन गर्न दर्ता अधिकारीले कार्यपालिका समक्ष सिफारिश गर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) □□□□□ सिफारिश भ□ आएमा कार्यपालिकाले तोकिए बमोजिम व्यवस्थापन समितिको गठन गर्न सक्ने छ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम गठित व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम गठित व्यवस्थापन समितिले समस्याग्रस्त संस्थाको पुनः सञ्चाल□को लागि उपचारात्मक कार्यहरू गर्नु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम उपचारात्मक कार्यहरूबाट समस्याग्रस्त संस्थाको पुनः सञ्चाल□को सम्भावना नभएमा विघटन वा दर्ता खारेजीको लागि दर्ता अधिकारीलाई सिफारिश गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद- १८

<u>कसूर, दण्ड जरिवाना तथा पुनरावेदन</u>

७९. <u>कसूर गरेको मानिने:</u>(१) □□□□□□□□□ □□□□□र्य ग□□□ □□ □□ अन्तर्गतकोक□□ □□□□ मानिनेछ:

(□) दर्ता नगरी वा खारेज भएको संस्था सञ्चालन गरेमा वा कुनै व्यक्ति , फर्म □□ कम्पनीले आफ्नो नाममा सहकारी शब्द वा सो शब्दको अंग्रेजी रुपान्तरण राखी कुनै कारोबार, व्यवसाय, सेवा प्रवाह वा अन्य कुनै कार्य गरेमा,

(□) सदस्यको बचतयस ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, विनियम बमोजिम बाहेक अन्य कुनै पनि प्रयोजनको लागि प्रयो□ □□□,

(□) तोकिएको भन्दा बढी रकम ऋ□ प्रदान गरेमा वा □□ प्रदान गर्दा जमानत वा सुरक्षण नराखी □□ प्रदान गरेमा,

(□) समितिको सदस्य, व्यवस्थापक वा कर्मचारीले संस्थाको सम्पत्ति, ब□□ □□ शेयर रकम हिनामिना गरेमा,

(□) □□□□□ हुन नसक्ने गरी समितिका कुनै सदस्य, नि□□□□□□□□ □□ अन्य व्यक्ति वा कर्मचारीलाई ऋ□ दिई रकम हिनामिना गरेमा,

(□) समितिका कुनै सदस्यले एक्लै वा अन्य सदस्यको मिलोमतोमा संस्थाको शेयर वा बचत रकम आफू खुसी परिचालन गरी संस्थालाई ह नोक्सानी पुऱ्याएग□,

(□) झुट्टा वा गलत विवरण पेश गरीकर्जा लिएमा, राखेको धितो कच्चा □□□□ □□□□ हिनामिना गरेमा,

(□) संस्थाले यस ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियम, विनियम विपरीत लगानी गरेमा वा लगानी गर्ने उद्देश्यले रकम उठाएमा,

(झ) कृत्रिम व्यवसाय खडा गरी वा ग□□□□ लिएमा वा दिएमा,

(ञ) धितोको अस्वाभाविक रुपमा बढी मूल्याङ्कन गरी ऋण लिएमा वा दिएमा,

(ट) झुट्टा विवरणको आधारमा परियोजनाको लागत अस्वाभाविक रुपमा बढ□ बढी □□ लिएमा वा दिएमा,

(□) कुनै व्यक्ति वा संस्थालाई एक पटक दिइसकेको सुरक्षण रीतपूर्वक □□□□□□ □□□ वा सो सुरक्षणले खामेको मूल्यभन्दा बढी हुनेगरी सोही सुरक्षण अन्य संस्थामा □□□ □□□ □□ लिए वा दिएमा,

(□) संस्थाबाट जुन प्रयोजनको लागि □□ सुविधा लिएको हो सोही प्रयोजनमा न□□□□ अन्यत्र प्रयोग गरे वा गराएमा,

(□) संस्थाको कुनै कागजात वा खातामा लेखिएको कुनै कुरा कुनै तरिकाले हटाइ वा उडाइ अर्कै अर्थ निस्कने व्यहोरा पारी मिलाई लेख्ने वा अर्को भिन्नै श्रेस्ता राख्ने जस्ता काम गरेबाट आफूलाई वा अरु कसैला फाइदा वा हानि नोक्सानी गर्ने उद्देश्यले कीर्ते गर्न वा अर्काको हानि नोक्सानी गर्ने उद्देश्यले नगरे वा नभएको झुट्टा कुरा गरे वा भएको हो भनी वा मिति, अङ्क वा व्यहोरा फरक पारी सहीछाप गरी गराइ □□□□□ □□□□ □□ □□□□□ □□□□ □□□□□□ □□□□□ □□□□□□,

(□) □□को धितो स्वरुप राखिने चल अचल सम्पत्ति लिलाम बिक्री वा अन्य प्रयोजनको लागि मूल्याङ्कन गर्दा मूल्याङ्कनकर्ताले बढी, कम वा □□□ मूल्याङ्कन गरी संस्थालाई हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्य गरे वा गराएमा,

(□) संस्थालाई हानी नोक्सानी पुऱ्याउने उद्देश्यले कसैले कुनै काम गराउन □□ □□□□□□, मोलाहिजा गर्न वा गराउन, कुनै किसिमको रकम लिन वा दिन, बिना मूल्य वा कम मूल्यमा कुनै माल, वस्तु वा सेवा लिन वा दिन, □□□, दातव्य, उपहार वा चन्दा लिन वा दिन, गलत लिखत तयार गर्न वा □□□□□, अनुवाद गर्न वा गराउन वा गैर □□□□ लाभ वा हानीपुऱ्याउ□□ बद्रीयतले कुनै कार्य गरे वा गराएमा,

(□) कुनैसंस्था वा सोको सदस्य वा बचतकर्ता वा तीमध्ये कसैलाई हानी नोक्सानी पुग्ने गरी लेखा परीक्षण गरे गराएमा वा लेखा परीक्षण गरेको झुट्टो प्रतिवेदन तयार पारेमा वा पार्न लगाएमा।

(□) यो ऐन र यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, निर्देशिका, मापदण्ड, कार्यविधि र विनियमको अधीनमा रही असल नियतले गरेको कुनै काम कारबाहीको सम्बन्धमा सहकारी संस्थापक पदाधिकारी र कर्मचारीले उपदफा (१) □□□□□□□ □□□को लागि व्यक्तिगत र सामूहिक रुपले जवाफदेही हुने छैनन् ।

८०. **सजाय :** (□) □□□□□□ □□ □□ □□□ □□□□ संघीय सहकारी ऐन, □□□□ □□ □□□ □□□ □□□ □□ □□ □□□□□ □□□□ □□□□□□□ □□□□ □□□ ;

(□) खण्ड (क),(ग),(ङ) र (थ)को □□□मा एक बर्षसम्म कैद र एकलाख रुपैंयासम्म जरिवाना,

(□) खण्ड (ठ) को □□□मा दुई बर्षसम्म कैद र दुई लाख रुपैंयासम्म जरिवाना,

(□) खण्ड (ख) को □□□मा बिगो बराबरको रकम जरिवाना गरी तीन बर्ष सम्म कैद ,

(□) खण्ड (घ), (ङ), (च), (छ), (ज), (झ), (ञ), (ट), (ण) र(त) को □□□मा बिगो □□□□ बिगो बमोजिम जरिवाना गरी देहाय बमोजिमको □□□ □□□ ;

(□) दश लाख रुपैंयाँसम्म बिगो भए एक बर्षसम्म कैद,

(□) दश लाख रुपैंयाभन्दा बढी पचास लाख रुपैंयाँसम्म बिगो भए □□ बर्षदेखि तीन बर्षसम्म कैद,

(□) पचास लाख रुपैंयाभन्दा बढी एक करोड रुपैंयाँसम्म बिगो भए तीन बर्षदेखि चार बर्षसम्म कैद,

(□) एक करोड रुपैंयाभन्दा बढी दश करोड रुपैंयासम्म बिगो भए चा□ बर्षदेखि ६ बर्षसम्म कैद,

(□) दश करोड रुपैंयाँ भन्दा बढी एक अर्ब रुपैंयाँसम्म बिगो भए छ□ बर्षदेखि आठ बर्षसम्म कैद,

(□) एक अर्ब रुपैंयाभन्दा बढी जतिसुकै रुपैंयाँ बिगो भए पनि आठ बर्षदेखि दश बर्षसम्म कैद,

(□) □□□ □□ □□ □□□□□ (□) □□ खण्ड (ढ) को □□□□□ दश बर्षसम्म □□□ □

(□) □□□ □□ □□ □□□□ गर्न उद्योग गर्ने वा त्यस्तो कर□□ गर्न मद्दत पुऱ्याउने□ व्यक्तिलाई मुख्य कर□□□□□□ □□□□□□□□□ □□□ □□□□ □□□□ □

(□) □□□ □□ □□□□□ गर्ने वा त्यस्तो कसूर गर्न मद्दत पुऱ्याउ□□कुनै निकाय संस्था भए त्यस्तो निकाय संस्थाको प्रमुख कार्यकारी वा पदाधिकारी वा कार्यकारी हैसियतमा कार्य सम्पादन गर्ने व्यक्तिलाई यस ऐन बमोजिम हुने सजाय हुनेछ ।

८१. <u>जरिवाना हुने :</u>(१) □□□ □□ □□□□□ □□□□ उजूरी परी वा संस्थाको निरीक्षण अनुगमन वा हिसाब किताबको जाँच गर्दा वा अन्य कुनै व्यहोराबाट कसैले देहायको कुनै कार्य गरेको पाइएमा दर्ता अधिकारीले त्यस्तो कार्यको प्रकृति र गम्भीरताको आधारमा त्यस्तो कार्य गर्ने व्यक्तिलाई पाँच लाखरुपैंयासम्म जरिवाना गर्नेछ :

(□) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियम विपरीत सदस्यसँग ब्याज लिएमा,

(□) संस्थाले प्रदान गर्ने बच□ □ □□को ब्याजदरबीचको अन्तर ६ □□□ प्रतिशतभन्दा बढी कायम गरेमा,

(□) संस्थाले प्रदान गरेको □□□मा लाग्ने ब्याजलाई मूल कर्जामा पूँजीकृत गरी सोको आधारमा ब्याज लगाएमा,

(□) कुनै सदस्यलाई आफ्नो पूँजीकोषको तोकिए बमोजिमको प्रतिशतभन्दा बढी हुने गरी ऋण प्रदान गरेमा,

(□) संस्था दर्ता गर्दाका बखतका सदस्य बाहेक अन्य सदस्यलाई सदस्यता प्राप्त गरेको तीन महिना अवधि व्यतित नभई ऋण □□□□ □□□□,

(□) प्राथमिक पूँजी कोषको पन्ध्र गुणा भन्दा बढीहुने गरी बचत संकलन □□□□,

(□) शेयर पूँजीको पन्ध्र प्रतिशतभन्दा बढी शेयर लाभांश वितरण गरेमा,

(□) संस्थाले आफ्नो कार्यक्षेत्र बाहिर गइ कारोबार गरेमा वा गैर सदस्यसँग □□□□□□ □□□□,

(□) संस्थाले यो ऐन विपरीत कृत्रिम व्यक्तिलाई आफ्नो सदस्यता दिएमा,

(□) □□□□□ (□) मा लेखिएको व्यहोराबाट कसैले देहायको कुनै कार्य गरेको प्रमाणित भएमा दर्ता अधिकारीले त्यस्तो कार्यको प्रकृति र गम्भीरताको आधारमा त्यस्तो कार्य गर्ने व्यक्तिलाई तीन लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछः-

(□) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम दिएको कुनै निर्देशन वा तोकिएको मापदण्डको पालना नगरेमा,

(□) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम □□□□□ दिनुपर्ने कुनै विवरण, कागजात, प्रतिवेदन, सूचना वा जानकारी नदिएमा,

(□) यस ऐन बमोजिम निर्वाचन नगरी समिति तथा लेखा सुपरीवेक्षण समितिका पदाधिकारीहरू आफू खुशी परिवर्तन गरेमा

(□) कुनै संस्थाले दफा □ □□ □□□□□ (□) बमोजिमको तोकिएको शर्त □□□□ □□□□,

(□) □□ □न वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीत अन्य कार्य गरेमा ।

(□) □□□□□ (□) □□ (□) बमोजिमको जरिवाना गर्नु अघि दर्ता अधिकारीले सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थालाई स□□□ पेश गर्न कम्तीमा पन्र दिनको समयावधि दिनु पर्नेछ ।

८२. <u>रोक्का राख्ने:</u>(१) दर्ता अधिकारीले सम्बन्धित र स्थालाई दफा □□ बमोजिम जरिवाना गर्नुका अतिरिक्त तीन महिनासम्म त्यस्तो संस्थाको कारोबार, सम्पत्ति तथा बैङ्क खाता रोक्का राख्ने □□□ सम्पत्ति रोक्का राख्न सम्बन्धित निकायलाई लेखी पठाउन सक्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) □□□□□□□ सिफारिश प्राप्त भएमा त्यस्तो संस्थाको कारोबार, सम्पति वा बैङ्क खाता सम्बन्धित निकायले रोक्का राखी सो को जानकारी दर्ता अधिकारीलाई दिनु पर्नेछ ।

८३. <u>दोब्बर जरिवाना हुने:</u> दफा □□ बमोजिम जरिवाना भएको व्यक्ति वा संस्थाले पुनः सोही □□□ गरेमा त्यस्तो व्यक्ति वा संस्थालाई दर्ता अधिकारीले दोस्रो पटकदेखि प्रत्येक पटकको लागि दोब्बर जरिवाना गर्नेछ ।

८४. <u>अनुसन्धान र छानबीन गर्ने:</u>(१) दर्ता अधिकारी यस ऐन बमोजिम आफ्नो काम, कर्तव्य र अधिकारको पालना गर्दा कसैले दफा □□ □□ □□□□□ (□) □□□□□□□ □□□ □□□□ □□□ पाएमा कार्यपालिकालाई जानकारी गराउनु पर्दछ ।

(□) □□□□□ (□) □□□□□ त्यस्तो क□□का सम्बन्धमा कार्यपालिकालाई जानका भएछि कार्यपालिकाले अनुसन्धान अधिकृत वा अनुसन्धान र छानबीन समिति गठन गरी कसूर□□ अनुसन्धान र □□□□□ □□□□□ □

(□) □□□□□ (□) बमोजिमको अनुसन्धान अधिकृत वा अनुसन्धान र □□□□□ समितिबाट प्राप्त प्रतिवेदनको आधारमा दफा □□ □□□□□□□ □□□ □ □□□ □□ □□□□□□□ □□□□□□□□□ □□□ □□ बमोजिमको मुद्दा सम्बन्धी व्यवस्थाको लागि दर्ता अधिकारीले सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन सक्नेछ ।

८५. <u>मुद्दासम्बन्धी व्यवस्था:</u>दफा ८० □□□□□ □□□ □□□□□□को मुद्दाको दायरी र कारबाही किनारा सम्बन्धी व्यवस्था संघीय □□□□ □□□□□ □□□ □

८६. <u>उजूरी दिने हदम्याद:</u>(१) □□□□□□□ □□ □□□□□□□ □□□ □□□□□□ गरेको वा गर्न लागेको थाहा पाउने व्यक्तिले त्यसरी थाहा पाएको मितिले तीस दिनभित्र दर्ता अधिकारी समक्ष उजूरी दिनु पर्नेछ ।

(□) □□□□□□ □□ बमोजिम जरिवाना हुने कार्य गरेको थाहा पाउने व्यक्तिले त्यसरी थाहा पाएको मितिले ती□ दिनभित्र दर्ता अधिकारी समक्ष उजूरीदिनु पर्नेछ ।

८७. <u>पुनरावेदन गर्न सक्ने:</u>(१) □□□ □ बमोजिम संस्था दर्ता गर्न अस्वीकार गरेको वा दफा ६६ बमोजिम संस्था दर्ता खारेज गरेकोमा चित्त नबुझेले सो निर्णयको जानकारी पाएको मितिले पैंतीस दिनभित्र दर्ता अधिकारीको निर्णयउपर कार्यपालिका समक्ष पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

(□) □□□ □□ बमोजिमको जरिवानामा □□त्त नबुझ्ने व्यक्तिले त्यस्तो निर्णयको जानकारी पाएको मितिले पैंतीस दिनभित्र देहाय बमोजिम पुनरावेदन गर्न सक्नेछ:

(□) दर्ता अधिकारीले गरेको निर्णय उपर कार्यपालिकामा,

(□) कार्यपालिकाले गरेको निर्णय उपर जिल्ला अदालतमा।

८८. <u>असूल उपर गरिने :</u> यस परिच्छेद बमोजिम कुनै व्यक्तिले तिर्नु पर्ने जरिवाना वा कुनै रकम नतिरी बाँकी रहेकोमा त्यस्तो जरिवाना वा रकम निजबाट सरकारी बाँकी सरह असूल उपर गरिनेछ □

परिच्छेद-१९
विविध

८९. <u>मताधिकारको प्रयोग :</u> कुनै सदस्यले संस्थाको जतिसुकै शेयर खरीद गरेको भए तापनि सम्बन्धित संस्थाको कार्य सञ्चालनमा एक सदस्य एक मतको आधारमा आफ्नो मताधिकारको प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

९०. <u>सामाजिक परीक्षण गराउन सक्ने:</u> (१) संस्थाले विनियममा उल्लिखित उद्देश्य प्राप्त गर्नका लागि समितिबाट भएका निर्णय र कार्य,सदस्यहरूले प्राप्त गरेका सेवा र सन्तुष्टिको स्तर,सेवा प्राप्तिबाट सदस्यहरूको जीवनस्तरमा आएको आर्थिक, □□□□□□, सांस्कृतिक तथा वातावरणीय पक्षमा सकारात्मक परिवर्तन लगायतका विषयमा तोकिए बमोजिम सामाजिक परीक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम भएको सामाजिक परीक्षणको प्रतिवेदन छलफलको लागि समितिले साधारणसभासमक्ष पेश गर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम पेश भएको सामाजिक परीक्षण प्रतिवेदन छलफल गरी साधारणसभाले आवश्यकता अनुसार समितिलाई निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(□) □□ दफा बमोजिमको सामाजिक परीक्षण प्रतिवेदनको एक प्रति सम्बन्धित संस्थाले दर्ता अधिकारी समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

९१. <u>सहकारी शिक्षा</u>: नगरपालिकाले सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धनको लागि विद्यालयतहको पाठयक्रममा आधारभूत सहकारी सम्बन्धी विषयवस्तुलाई समावेश गर्न सक्नेछ ।

९२. **आर्थिक सहयोग सम्बन्धी**: संस्थाको रकमबाट समितिको निर्णय बमोजिम सदस्यहरूले आर्थिक सहयोग लिन सक्नेछन् ।

तर सामाजिक कार्यको लागि गैर सदस्य व्यक्ति वा संस्थाहरूलाई समेत आर्थिक सहयोग गर्न बाधा पर्ने छैन ।

<u>स्पष्टीकरण:</u> यस दफाको प्रयोजनको लागि 'सामाजिक कार्य' भन्नाले शिक्षा, स्वास्थ्य, □□□□□□ संरक्षण , □□□□□ □□□□□, सहकारिता प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यलाई जनाउँछ ।

९३. <u>अन्तर सहकारी कारोबार गर्न सक्ने:</u> संस्थाहरूले तोकिए बमोजिम एक आपसमा अन्तर सहकारी कारोबार गर्न सक्नेछन् ।

९४. <u>ठेक्कापट्टा दिन नहुने:</u>संस्थाले आफ्नो समितिको कुनै सञ्चालक वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको संयोजक वा सदस्य वा आफ्नो कर्मचारीलाई ठेक्कापट्टा दिन हुदैन ।

९५. <u>सरकारी बाँकी सरह असूल उपर हुने:</u> कुनै संस्थाले प्राप्त गरेको सरकारी अनुदान वा कुनै सेवा सुविधा दुरुपयोग गरेको पाइएमा प्रचलित कानू□ बमोजिम सरकारी बाँकी सरह □□□ □□□ गरिनेछ □

९६. **कम्पनी सम्बन्धी प्रचलित ऐन लागू नहुने:** यस ऐन अन्तर्गत दर्ता भएको संस्थाको हकमा कम्पनी सम्बन्धी प्रचलित ऐन लागू हुने छैन ।

९७. **प्रचलित कानून बमोजिम कारबाही गर्न बाधा नपर्ने :** यस ऐनमा लेखिएको कुनै कुराले कुनै व्यक्ति उपर प्रचलित □□□□ □□□□□ □□□□□मा मुद्दा चलाउन बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

९८. **असल नियतले गरेको कुनै कम कारबाहीको बचाऊ:**(१) यो ऐन र यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, निर्देशिका, मापदण्ड र कार्यविधिको अधीनमा रही असल नियतले गरेको कुनै काम कारबाहीको सम्बन्धमा कार्यालयको कर्मचारी व्यक्तिगत र सामूहिक रुपले जवाफदेही हुने □□□□□

(□) यो ऐन र यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, निर्देशिका, मापदण्ड र कार्यविधि अधिकारको बदनियतपूर्ण प्रयोग गर्ने कार्यालयको कर्मचारीलाई प्रचलित कानून बमोजिम विभागीय कारबाही गर्न यस दफाले बाधा गर्ने छैन ।

९९. **सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाको पालना गर्नुपर्ने :**संस्थाले सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण सम्बन्धी संघीय र प्रदेश □□□□मा भएका व्यवस्थाका साथै तत् सम्बन्धमा मन्त्रालयले जारी गरेको मानदण्ड र नेपाल राष्ट्र बैंकको वित्तीय जानकारी एकाइबाट जारी भएका निर्देशिकाको पालना गर्नु पर्नेछ □

१००. **प्रोत्साहन गर्न सकिने:** नगरपालिकाले सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धनका लागि उल्लेखनीय योगदान गर्ने व्यक्ति, सहकारी संस्था वा अन्य निकायलाई कार्यपालिकाले प्रोत्सान गर्न सक्नेछ ।

१०१. **जिम्मेवार र जवाफदेही हुन पर्ने :** सहकारीसंस्थाको कारोबारमध्ये आफू संलग्न कार्यमा संस्थाको कार्यकारी प्रमुख वा व्यवस्थापक संचालकसरह जिम्मेवार र जवाफदेही हुनेछ ।

१०२. **पर्ल्स सूचकको प्रयोग गर्नु पर्ने:** सहकारी संस्थाले आफ्नो वित्तीय □□□□□को पर्ल्स सूचकको प्रयोग गरी मूल्याङ्क र अद्यावधिक गर्दै लैजानु पर्नेछ ।

१०३. **यस ऐनको पालना र स्वीकृति लिन पर्ने:**(१) नगरपालिकामा कार्य क्षेत्र विस्तार गरी सञ्चालनमा रहेका सहकारी संस्थाले यस ऐ □□ □□□□ □ □□ □□ □□□□□ तोकिए बमोजिमको प्रतिवेदन र विवरण दर्ता अधिकारी समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(□) यो ऐन जारी भए पछि अर्को स्थानीय तहमा दर्ता भएको सहकारी संस्थाले नगरपालिकामा कार्य क्षेत्र विस्तार गर्न दर्ता अधिकारीबाट तोकिए बमोजिम अनुमति लिनु पर्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) बमोजिम अनुमति नलिई नगरपालिकामा कार्य क्षेत्र विस्तार गर्न पाइने □□ □

१०४. **विनियममा उल्लेख हुनु पर्ने विषयहरू:**(१) सहकारी संस्थाको विनियमावलीमा देहायका कुराहरू उल्लेख भएको हुनुपर्नेछ :

(□) प्रस्तावित सहकारीको नाम,

(□) सहकारीको कार्यालय रहने ठेगाना,

(□) सहकारीको उद्देश्य,

(□) सहकारीको उद्देश्य प्राप्त गर्न गरिने कामहरू

(□) सहकारीको प्रकृति,

(□) तोकिए बमोजिमको अन्य आवश्यक कुराहरू ।

(□) यो ऐन, यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, निर्देशिका, मापदण्ड र कार्यविधिसँग सहकारी संस्थाको विनियम बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ ।

(□) विनियमावलीको ढाँचा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१०५. <u>नियम, मापदण्ड, निर्देशिका, कार्यविधि बनाउने अधिकार:</u>(१) यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि कार्यपालिकाले आवश्यक नियम मापदण्ड, निर्देशिका, कार्यविधि बनाउन सक्नेछ ।

(□) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमको अधीनमा रही संस्थाको दर्ता, सञ्चालन, निरीक्षण तथा अनुगमन लगायतका काम कारबाहीलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्न कार्यपालिकाले आवश्यकता अनुसार मापदण्ड, निर्देशिका वा कार्यविधि बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

(□) □□□□□ (□) □ (□) □□□□□ नियम, मापदण्ड, निर्देशिका वा कार्यविधि बनाउँदा आवश्यकता अनुसारसम्बन्धित अन्य निकायको परामर्श लिन सकिनेछ ।

१०६. <u>खारेजी र बचाउ :</u>(□) यस अघि प्रचलित □□□□ बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै □□ □□□□□ भएको मानिनेछ ।

(□) यो ऐन प्रचलित संघीय र प्रदेश □□□सँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ ।

अनुसूची १
(दफा ५ (१) सँग सम्बन्धित)
संस्था दर्ताको निवेदन

मिति : २□... □ ...

श्री दर्ता अधिकारीज्यू,
सोलुदूधकुण्ड नगरकार्यपालिकाको कार्यालय,
सल्लेरी ।

विषय : सहकारी संस्थाको दर्ता गरी पाऊँ ।

□□□□□,

हामी देहायका व्यक्तिहरू देहायका कुरा खोली देहायको संस्था दर्ता गरी पाउन निवेदन गर्दछौं । उद्देश्यअनुरूप संस्थाले तत्काल गर्ने कार्यहरूको योजना र प्रस्तावित संस्थाको विनियम दुई प्रति यसै साथ संलग्न राखी पेश गरेका छौं ।

संस्थासम्बन्धी विवरण :

(□) प्रस्तावित संस्थाको नाम :–

(□) □□□□□ :–

(□) उद्देश्य :–

(□) मुख्य कार्य :–

(□) कार्यक्षेत्र :–

(□) दायित्व :–

(□) सदस्य सङ्ख्या :–

(□) महिला ..... जना

(□) पुरुष ..... जन

(□) प्राप्त सेयर पुँजीको रकम : रु. ...

(□) प्राप्त प्रवेश शुल्कको रकम :– रु. ..... ।

अनुसूची २
(दफा ६ (१) सँग सम्बन्धित)
सहकारी संस्था दर्ता प्रमाण– पत्र

सोलुदूधकुण्ड नगरकार्यपालिकाको कार्यालय

सल्लेर्र , सोलुखुम्बु ।

<u>सहकारी संस्था दर्ता प्रमाण– पत्र</u>

दर्ता नं. :

सोलुदूधकुण्ड नगरपालिकाको सहकारी ऐन, □□□□ को दफा ... बमोजिम श्री ... ... लाई सीमित दायित्व भएको संस्थामा दर्ता गरी स्वीकृ विनियमसहित यो प्रमाण– पत्र प्रदान गरिएको □ □

वर्गीकरणः ... ...

दर्ता गरेको मितिः

दस्तखतः

दर्ता अधिकारीको नामः

कार्यालयको छापः